

İSTANBUL GEZGİNLERİ

Aksiyon 43 / 29.03.2015

MİNİATÜRK – SANTRAL İSTANBUL

İçindekiler

Miniatürk.....	5
Anadolu Hisarı	5
Kuleli Askeri Lisesi	6
Kaymak Mustafa Paşa Cami	9
Hidiv Kasrı.....	10
Çırağan Sarayı.....	13
Kabataş Erkek Lisesi.....	15
Boğaziçi Köprüsü	16
Atatürk Havalimanı.....	16
Sadullah Paşa Yalısı.....	17
Alman Çeşmesi	18
III. Ahmet Çeşmesi.....	19
İstanbul Erkek Lisesi	19
Ahrida Sinagogu	20
Saint Antoine Kilisesi	21
Atatürk Olimpiyat Stadyumu	23
Aya İrini	23
Ayasofya	24
Beylerbeyi Sarayı	25
Burmali Sütun.....	26
Büyük Postane.....	26
Darüşşafaka Lisesi Binası	27
Dolmabahçe Sarayı.....	28
Dolmabahçe Saat Kulesi	31
Eyüp Sultan Cami.....	31
Galata Kulesi.....	31
Galatasaray Lisesi	34
Haseki Hürrem Hamamı	34

Haydarpaşa Garı	35
Haydarpaşa Vapur İskelesi	37
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Belediye Sarayı	37
İstanbul Surları ve Yedikule Zindanları	38
Kariye Müzesi	40
Kırk Çeşmeler	41
Kız Kulesi.....	41
Kuzey Deniz Saha Komutanlığı	42
Küçüksu Kasrı	43
Mısır Dikilitaşı	43
Mimar Sinan Türbesi	43
Molla Gurani Cami (Vefa Kilise Cami)	44
Örme Sütun	44
Pertevniyal Lisesi	45
Pertevniyal Valide Sultan Cami.....	45
Rumeli Hisarı	46
Soğukçeşme Sokağı	48
Sultanahmet Cami	48
Süleymaniye Cami	49
Taksim Cumhuriyet Anıtı	50
Topkapı Sarayı	51
Yerebatan Sarnıcı	52
Kağıthane Baruthanesi	53
Santral İstanbul	54

Miniatürk

Yapımına 2001 senesinde başlanan ve 2003 senesinde ziyaret açılan Miniatürk, 1/25 ölçekli 59'u İstanbul'dan, 57'si Anadolu'dan ve 12'si de Türkiye sınırları dışarısındaki Osmanlı eserlerinden oluşan toplam 128 eserden müteşekkildir. Toplam 60.000 metre kare alana yayılmaktadır.

Anadolu Hisarı

(Yazı için Ayşen Karakullukçu Mert'e teşekkür ederiz.)

Karadeniz'in tek çıkışı olan Boğaz için kontrol amaçlı, Asya kıyılarında 1390-1395 yıllarında Sultan Beyazıt tarafından yaptırılmıştır. Hisarın hemen yanı başından Gökusu deresi Boğaza dökülür. Uzun yıllar karşı kıyıdaiki Rumeli Hisarı ile Boğaziçi transit geçişini kontrol altında tutmuştur.

İstanbul'un ikinci kuşatmasına hazırlığının bir parçasıdır. Burası boğazın en dar yeridir. Bizans'a Karadeniz yolu ile yardım gelmesini engellemek için yapılmıştır. Eski kaynaklarda adı Güzelhisar, Güzelce hisar. Yenihisar, Yenicehisar, Akhisar olarak da geçer. Asıl kale, iç kale, üç kuleden oluşmaktadır. Asıl kale, dikdörtgen bir plan üzerine yükselen bir kuledir. Kule, üzeri toprakla örtülü yüksekçe bir kayanın üzerine oturtulmuştur. Dört katlı olan bu kuleye bugün güneybatıda bulunan bir kapıdan girilmektedir. İç kale duvarları ise 2-3 metre kalınlığında asıl kaleyi kuzey-batı ve kuzey-doğudan çevreler. Üzerinde dört kule vardır. İç kale duvarının kapısı, kuzeydoğudaki kulenin kuzeyindedir. Stratejik bakımdan yeri ustalıklı seçilen kapıyı, batıdan gelen düşmanın görmesi imkânsızdır. Dış kale surları, çok kemerli ve çokgen bir surdur. İç kale surları ile güney-doğu ve kuzey-batıdan birleşir; üzerindeki 3 kule ile korunur. Surların güneyindeki bazı kısımları bugün yıkılmış haldedir. Kuleler ise, bedeninden mazgallar bulunan duvarlar üzerinde kuzeyde, kuzey-batıda ve batıda, çevreye ve yollara hâkim silindirik biçiminde yapılarıdır. Osmanlı tarihinde önemli bir yeri vardır. Yıldırım Beyazıt Ankara savaşında mağlup olunca oğlu Süleyman Çelebi bir süre burada saklanmıştı. Sultan II. Murat Han devrinde Haçlı ve Macar ordusunu durdurmak üzere yola çıkan ordunun Rumeli'ye geçmesinde bu hisardan faydalanılmıştır. Sultan İkinci Murad Han Yalova yoluyla buraya gelmiş, Çandarlı Halil Paşa da, karşı kıyıda top ateşiyle padişahı korumuş, Papalık ve Venedik donanmasına rağmen rahatlıkla karşı kıyıya geçmişti. İstanbul'un fethinden önce Rumeli Hisarı inşa edilmeden bu kale tahkim

edilmiş, böylece iki hisar ile boğaz kontrol altında bulundurulmuştur. 1452'de Sultan İkinci Mehmed tarafından yapılan değişiklikler, Anadolu Hisarının mukavemetini inanılmaz şekilde arttırmıştır. Böylece daha önceleri müdafaa maksadıyla yapılan kale, boğazın transit nakliyatını men ettiği gibi, taarruz vasıtası haline de gelmiştir. Kalede, hepsi Kocaeli sancağından olmak üzere 200 asker vardı. Barut depoları, deniz kenarında bulunurdu.

İstanbul'un fethinden sonra şehre, Karadeniz'den gelecek saldırıları karşılamak üzere kullanılmıştır. Karadeniz'in tamamen Osmanlı Devletinin hâkimiyetine geçmesinden sonra (16. asır) ehemmiyetini kaybetmiştir. Ancak on yedinci ve on sekizinci asırlarda Rus Kazaklarının Boğaz'a kadar uzayan akınlarının karşılanmasında Anadolu Hisarından faydalanılmıştır. Daha sonra ehemmiyetini iyice kaybetmiş, duvarına dayanmış ahşap evler ile hisar romantik bir hal almıştır.

Anadolu Hisarı, yerleşme alanı olmaya Fatih Sultan Mehmed Han devrinde başlamıştır. Fatih Sultan Mehmed buraya, sultan mahfili bir cami yaptırmıştır. Hisar civarına önce askerler yerleştirilmiş, daha sonra sivil halk da iskân edilmeye başlanmıştır.

1928 yılında Kandilli Belediyesi tarafından bazı küçük onarımlar yapılmıştır. 1991-1993 yılları arasında Kültür Bakanlığı tarafından bazı onarımlar yapılmıştır. Bugün Anadoluhisarı, Beykoz Belediyesi sınırları içinde yer almaktadır. Hisarda taşınır kültür varlığı bulunmamaktadır.

Kuleli Askeri Lisesi

(Yazı için Ayşen Karakullukçu Mert'e teşekkür ederiz.)

Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u aldığıında Kulelinin şimdi bulunduğu yerde koru içinde bir manastır ve bir kule bulunmakta idi. 1512-1520 yılları arasında Yavuz Selim manastırını yeniçerilere kışla olarak verdi. Kışla Bostancıbaşı odaları diye anılırken zamanla güzel ve süslü bir bahçe haline gelince kuleli Bahçesi diye tanındı. Kanuni zamanında bahçeye yüksek kuleli, dokuz katlı, her katı fıskiyeli havuzlarla süslü bir kasır yapıldı. Sultan III. Ahmet devrinde Bizans'tan kalan kule yıktırıldı, 1744 yılında ise: Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşanın damadı Kaymak Mustafa Paşa tarafından: sahilde bir mescit yaptıırıldı. 1800'lü yıllara gelindiğinde: Sultan II. Mahmut

tarafından: bugünkü okulun bulunduğu yerde, yeni bir kışla yaptırılır. Sultan Abdülmecit döneminde ise, bu kışla, bir yangın sonucu yok olur ve yerine, yenisi yaptırılır. 1843 yılındaki bu inşaat sırasında: yapının her iki yanına kuleler yaptırıldığı için; buraya “Kuleli Kışlası” denilmeye başlanır.

Kuleli Kışlasında: 1859 yılına gelindiğindeki en önemli faaliyet: Sultan Abdülmecit’in tahttan indirilmesine yönelik olarak yapılan hareket sonucunda, bunun faili Kafkasyalı Hüseyin Paşanın: burada, yani Kuleli Kışlada yargılanmasıdır. Bu da tarihe kuleli vakıası diye geçer.

1854 yılına gelindiğinde: bu kez, Kuleli Kışlası: Kırım Savaşına katılmak üzere, İstanbul’a gelen, Fransız ve İngiliz askerlerinin ikametine tahsis edilir. Aynı zamanda, hastane olarak da kullanılmaya başlanır. Kırım Savaşında yaralanarak, buraya, hastaneye getirilen İngiliz ve Fransız askerlerinden ölenler: kışlanın kuzeyindeki mezarlığa gömülürler. Bu nedenle: bu mezarlığa, İngiliz Mezarlığı denilmektedir. 1856 yılına gelindiğinde ise, Kuleli Kışlası, İngiliz askerleri tarafından boşaltılır. Ama tam boşaltılma aşamasında kasıtlı olarak çıkarıldığı düşünülen bir yangın sonucu, tamamen harap olur. Yine aynı yıl: Kuleli kışlasının yeniden yapılması için: Ermeni mimar Garabed Amira Balyan görevlendirilir. Bir proje hazırlanır ve hazırlanan proje: Padişah Sultan Abdülhamit tarafından kabul edilince, inşaata başlanır. 1871 yılında: bu kez, buraya: ana duvarları kâgir, iç duvarları ve bölümleri ahşap, iki katlı, bugünkü bina yapılır. Yalnız burada küçük bir ayrıntı var. Kuleli Kışlasının, her iki yanındaki kule: bu inşaat sırasında yapılır. Yani: bundan önceki dönemde, binada kule bulunmamaktadır. Buraya kadar binanın tarihi, bir de okulun tarihi, bina ile okulun buluşma hikâyesi var.

Kuleli Askeri Lisesi; Mekteb-i Fünun- ı İdadiye adı altında 21 Eylül 1845 de bugün İTÜ olarak kullanılan Maçka kışlasında kurulmuştur. Bu kışlanın tamiri nedeniyle ilk eğitim öğretim yılını, Mızıkai Hümayun ve Baltacılar dairesi olarak kullanılan Çinili Köşk’te tamamlamıştır. Maçka Kışlası’nın tamiratının tamamlanması üzerine buraya taşınan Mekteb-i Fünun-ı İdadiye, Sultan Abdülmecit’in de bulunduğu bir törenle 10 Ekim 1846’da ikinci eğitim-öğretim yılına başlamıştır. 1868 ’de mevcut askeri idadilerin(liselerin) birleştirilmesi kararı alınmıştır. Bu tarihte, Kuleli de dahil olmak üzere, dört askeri idadi “Umum Mekteb-i İdadi Şahane” adı altında birleştirilerek Galatasaray Kışlası’na nakledilmiştir. İdadilerin birleştirilmesinden istenen sonuç elde edilemeyince, 1872’de okulların ayrı ayrı öğretime devam

etmeleri kararlaştırılmıştır. Bunun üzerine, Mekteb-i Fünun-ı İdadîye ve Deniz İdadîsi, Kuleli Kışlası'na taşınmıştır. Bu tarihten sonra okul "Kuleli İdadîsi" adıyla anılmaya başlamış Osmanlı - Rus savaşı dolayısıyla Kuleli'nin hastahaneye çevrilmesi kararlaştırılınca okul, Pangaltı'daki harp okulu binasına taşınmıştır. Savaşın sona ermesiyle birlikte Askeri Tıbbîye İdadîsi ile birlikte yeniden Çengelköy'deki binasına dönmüştür(1879). Mevcudun artması üzerine okul haricindeki sırt üzerindeki okul hastahanesi tahliye edilip burası tıbbîye tahsis edilmiştir. Hastane ise Beylerbeyi'ne taşınmıştır. Askeri Tıbbîye İdadîsi, daha sonra Haydarpaşa'ya nakledilmiştir(1910).

1912-1913 Balkan Harbi sırasında Kuleli Kışlası tekrar hastane olmuştur. Öğrencilerin bir kısmı Kandilli Kız Lisesi'nin bulundu Adile Sultan Sarayı'na bir kısmı da Beylerbeyi Sarayı'nın yanındaki binalara gönderilmiştir. 1913 yılı sonunda, okul tekrar eski binasına taşınmıştır. Birinci Dünya Savaşı sırasında okul bir dönem Büyükaada'daki Rum Yetimhanesi'ne taşınmıştır. Savaş sonu 5 Kasım 1920'de İngilizler'in Mondoros Mütarekesi'ne dayanan istekleri üzerine okul binası boşaltılıp İngilizler tarafından Ermeni yetim ve göçmenlerine tahsis edilmiştir.26 Aralık 1920'de Kuleli İdadîsi, önce Kâğıthane'de, Sünnet Köprüsü yanındaki çadırlardan ibaret bir ordugâha, bir ay sonrada Maçka'daki karakol binasına taşınmıştır. İngilizlerin buraya da el atması üzerine, Beylerbeyi Sarayı yanındaki eski Jandarma Okulu'na nakledilmiştir. 26 Ağustos 1922'de başlayan Büyük Taaruz'un parlak bir zaferle sonuçlanması sonucu başlayan Lozan Barış Görüşmeleri ile beraber İngilizler, Kuleli Kışlası'nı boşaltarak Türk makamlarına teslim etmişlerdir. Böylece okul, üç yıllık bir aradan sonra, 6 Ekim 1923'te eski yerine tekrar taşınmıştır.

1924'te çıkarılan "Tevhit-i Tedrisat" (Eğitim Birleştirilmesi) ile okul sivil liseye dönüştürülmüş, adı da "Kuleli Lisesi" olarak değiştirilmiştir. Aynı ders yılı sonunda bu uygulamaya son verilmiş ve okul tekrar askeri liseye çevrilmiştir. Ayrıca 1925 'te bugünkü adını almış, Kuleli Askeri Lisesi olarak anılmaya başlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı nedeniyle, seferberlik planlarına uyularak Kuleli Askeri Lisesi Mayıs 1941 'de Konya'ya nakledilmiştir. Kuleli Kışlası 1000 yataklı askeri hastane haline getirilmiş ve Boğaz Nakliyat Komutanlığı da buraya taşınmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra, 18 Ağustos 1947'de İstanbul'a taşınarak tekrar ve son kez tarihi ve kutsal yuvasına kavuşmuştur. Kuleli Askeri Lisesi, 1975 - 76 öğretim yılına kadar Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı liselerin fen kolu programını uygulamıştır. Bu tarihte kolej sistemine geçilmiş, daha önce üç yıl olan öğretim süresi Hazırlık Sınıfı'nın açılmasıyla birlikte dört yıla çıkarılmıştır. 2005 yılında MEB'in liselerdeki öğrenim süresini 4 yıla çıkarmasıyla beraber Hazırlık Sınıfı kaldırılmıştır. 2008 yılında alınan kararla öğrenim süresi 5 yıla çıkmıştır. 2013 yılında ise tekrar eğitim ve öğretim süresi 4 yıla düşürülerek hazırlık sınıfı kaldırılmıştır.

Kaymak Mustafa Paşa Camii

(Yazı için Ayşen Karakullukçu Mert'e teşekkür ederiz.)

"Kuleli" veya "Kuleli Bahçe Camii" olarak da geçer. Üçgenimsi gelişen bir bahçe içinde deniz kenarında bir tali camidir. Aşı boyalı bu camii 1720 yılında Kaymak Mustafa Paşa tarafından yaptırılmıştır. Kaymak Mustafa Paşa; Lale Devri'nin meşhur sadrazamı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın damadıdır. Faydalandığı olanaklar nedeni ile hızla yükseldiğinden "Atlamacı" lakabı ile anılır. En son devrin Kaptan-ı Deryası olacak kadar yükselmiş, Patrona Halil İsyanında da idam edilmiştir.

Camii kareye yakın dikdörtgen planlı kâgir olup, ahşap bir çatı ile örtülmüştür. Çatısında bir merkezi kubbe, dört adet kubbecik olup, son cemaat yeri kapı üstü kitabesindeki dört satırlık dize Şair Pertev Paşa'ya aittir. Son cemaat yeri, Hünkâr Mahfili ve kitabe yapıya II. Murat tarafından eklenmiştir. Hünkâr Mahfili günümüzde imam evi olarak kullanılmaktadır. Kadınlar Mahfili ahşap son cemaat yerinin üst katındadır. Minare, camiye bitişik olarak bağımsız yapılmıştır. Kaidesi, iki sıra taş bir sıra tuğla olarak inşa edilmiş, minare gövdesi düzgün kesme taştan yapılmıştır. Fevkanı caminin girişi her iki yanda üçer pencere ve üst katında ikişer pencere ile simetrikdir. Gördüğü pek çok onarıma rağmen ana hatları ile özgünlüğünü korumuştur.

Hidiv Kasrı

(Yazı için Ayşen Karakullukçu Mert'e teşekkür ederiz.)

İstanbul Çubuklu sırtlarında her biri künyeli ve soy kütüğüne sahip ağaçlarla kaplı geniş bir koruluğun ortasında bir saray yavrusudur. Osmanlı'nın Mısır valilerinden olan genç yaştaki "Hidiv Abbas Hilmi Paşa"'nın,19. yüzyılın sonlarında, Mısır'daki İngiliz nüfuzunu kırabilmek ve Osmanlı Devleti'nden destek sağlayabilmek için uzun süreli İstanbul'da kalması gerekti. Bunun üzerine, 1903 yılında günümüzde kasrın bulunduğu yerde bulunan iki ahşap yalı satın aldı. Abbas Hilmi Paşa bir süre sonra yalıların arkasındaki ağaçlık yamaçları ve üst düzlüğü kapsayan 270 dönümlük bahçeyi de aldı. Ahşap yalıları yıktıran Abbas Hilmi Paşa, 1907 yılında, 1000 m2 alan üzerine, İtalyan Mimar Delfo Seminati'ye, o devrin mimari modasına uygun olarak Art Nouveau tarzında görkemli bir kasır ve üzerine İstanbul Boğazı'nı gören kule inşa ettirdi. Kasrın mimari olarak, Osmanlı mimarisinin dışında, batılı tarzı (art nouveau) vardır. Ana girişin ortasında mermerden ihtişamlı ve anıtsal bir çeşme vardır. Tavanı çatıya varıncaya kadar yükselir ve vitrayla kaplıdır. İçinde çeşitli yerlerinde zarif çeşme ve havuzlar vardır. Bina plan olarak, salonlar arasındaki bağlantılar aracılığıyla havuzun etrafında bir daire çizmektedir. Bu daire sadece giriş holü tarafından kesilmektedir. Bu holdeki tarihi asansör dikkat çekici başka bir detaydır. Üst katta ise özel odalar bulunmaktadır.

Mermer Salon; Giriş noktasından Mermer salona bir kaç basamakla inilir. Sağ taraftaki duvarda, tavana kadar anıtsal bir çeşme yer almaktadır. Mozaiklerle süslü bu çeşmenin zemine yakın kısmı, mermer bir tekneyle süslenmiştir. Tekneye, Art Nouveau stiline sevdiği figürlerden, bir kurbağa, su akıtır. Merdivenlerin karşısı ise, boydan boya demir çerçeveli camdır ve oradan, bina yanındaki, etrafımıza çamlarıyla çevrili, geniş iç bahçeye geçilir. Mermer salondaki tüm mermer sütunlar özel cilalanmış, sütunların içlerine ve salonun tavanlarına Türkiye'de ilk defa olmak üzere, yuvarlak çiçek globu şeklinde, pembe-beyaz-yeşil karışımı avizeler yaptırılmış, yandığı zaman, bu bahçe tipindeki salona uyan renkleri ile " bir peri sarayı " görünümü vermesi sağlanmıştır. Mermer Salona, üzerleri yeşil-gri karışımı mermerli döküm masaları, döküm sandalyeleri ve mermerden servis bankosu ayrıcalıklı bir küçük saray havası vermektedir. Mermer salonun bahçe giriş kısmı beyaz Marmara mermeri ile kaplanmış, Mermer Salondan bakıldığında, çevresi mazı çamları ile çevrili alanda yüzlerce gülfidanı dikilmiştir. Güller açtığında,

göl bahçesi çevresindeki taş gövdeli sütunlar ve üzerindeki fenerlerde yandığı zaman kendinizi gül cennetinde hissedersiniz.

Konkav Salon; Havuzlu orta mekânda, karşıya ilerlendiği zaman, Konkav biçiminde, Kuzebatı cephesini teşkil eden iki şömineli ve dire parçasını andıran salona girilir. Bu salon, iki kapıyla, önündeki mermer terasa açılır. Şömineli salonun tüm duvarları ve tavanın ahşap kaplaması, orijinal maun renginde, İstanbul' un en mükemmel lambrisi binaya ağır alımlı atmosferini sağlamıştır. Salonda masif porfir sütunların kaideleri ve başlıklarında yer alan bilezikler altın varaklarla kaplanmış salona görkemli bir hava vermiştir. Şömineli salonun konkav şeklinde uzanan tavanında, dizi kasetlerden üçüne dönemin stiline uygun olarak, kristal ışık dizileri yaptırılmış, göz alıcı güzelliğini arttıran bu aydınlatma sistemi salona ağırlık kazandırmıştır. Devrin üslubunda masa ve sandalyeleri, şömine aralarına, orijinal duvar kanepeleri, duvar aynaları önündeki bronz statüer, tarihi dile getirerek en önemli bir dekor usulü niteliğindedir. Salonun Boğaz' a bakan mermer terası, bahçeden bir metre kadar yüksekte olup 24 adet masif beyaz mermerden sütunlar, üstteki yatak katının balkonuna destek sağlar. Bu terastan, eskiden Boğaz'ın içini seyrederek yemek yenirmiş.

Kristal Salon; Binanın ortasındaki havuzlu mekândan, aralık bir kapıyla, salona girildiği zaman ise, sarayın yemek salonlarına geçilmektedir. Bu salon daire biçimindeki şömineli salona da, ara bir kapıyla geçit verir. Şömineli salondan da, yine bir ara kapıyla, tamamı aynalı Kristal Salona, oradan da mermer salona geçilebilmektedir. Böylece bütün salonlar arasında, ortadaki havuzlu mekânı çevreleyen, yuvarlak bir tratik yapmak mümkündür. Bunu sadece giriş holü keser. Kristal Salonda, tavanındaki ve kapı üstlerindeki girlandlar ve sepet çiçekler, altın varakla kaplıdır. Tamamı kristal aynalarla donatılmış olan bu salon, aynaları, tavan kristalleri ve pirinç fenerleri ile muhteşem bir görüntüye sahiptir. Salonda ahşap lambrilerin baş kısımlarına, orijinal motiflerine uygun harelî kumaştan panolar yapılmıştır.

Ahşap Salon; Tamamı ahşap, muhteşem bir lambriyle kaplı giriş salonlarında, ekstra meşe kerestesinden, orijinal motiflerine uygun ahşap parkeler, ahşap duvar, ahşap tavan ve dolaplar maun renginde orijinaldir.

Havuzlu Yol; havuzlu mekânda binanın tüm ana karakterine "ART NOUVEAU" uygun olarak, duvarlar ahşap kaplamalar arasında, 8 adet

desenli aynalarla kaplanmış olup bu mermer havuzlu mekân, ayna ve yansımalarıyla zenginleştirilmiştir. Havuzlu holün özelliği sarayın tüm salonlarına buradan ara kapılarla geçilmesi, özel bir asansörün bulunmasıdır. Binanın ortasındaki havuzlu salondan, aralık bir kapıyla, sola gidildiği, zaman Saray'ın yemek salonuna geçilmektedir. Yine bu salon daire biçimindeki şömineli salona da ara bir kapıyla geçit verir. Böylece bütün salonlar arasında, ortadaki bu havuzlu mekân, etrafını çevreleyen giriş-çıkış kapıları ile bir trafik noktası görevini yapmaktadır. Bunu sadece giriş holü keser. Ana giriş kapısı arkasındaki boşlukta yer alan masif merdivenlerden birinci kata çıktığı zaman, orta mekân, daire biçimindedir. Tam ortasındaki boşluktan, aşağıdaki havuz ve yukarıdaki vitray seyredilir.

Birinci Kat; Sağ tarafta, aşağıdaki mermer salonun üstünde 6 adet oda yer almıştır, Bunların üçü, önlerindeki geniş bir balkondan iç bahçeye bakarlar. Etrafı porsuk ağaçları çevrili, bu iç bahçe gül fidanlarıyla donatılmıştır. Alt kattaki şömineli salonun üstüne gelen daire biçimli parça; kendi iç banyoları, tuvaletleri ve banyo odaları olan, iki büyük yatak odasına sahiptir. Tavanları muhteşem bir lambriyle kaplı bu iki salonun birisi, Hıdiv in kendisine aittir. Hıdiv'in yatak odasının iki duvarını kaplayan büyük gardiropu mevcuttur. Gardiropun bir tanesinin ucundaki aynalı kapısı gizli bir geçittir, ortadaki hole çıkar. Hıdiv'in odasındaki sandalye, "Art-deco" kanepesi özelliği taşır. Zamanında acil ve özel durumlarda kullanılmış.

Kuleler; Birinci kat holünde sol taraftaki ara koridor olan, Güney Batı'ya bakan büyük odaya ve binanın büyük seyir kulesinin asansörüne geçilir. Kuleye ortadaki asansör ile çıkılabildiği gibi, ahşap katlar ve demir aksamlar örtülmüş geniş bir merdivenle de çıkılabilir. Kulenin balkonlu bir orta katı ve açık en üst terası mevcuttur. Birinci katın merdiven başından sağ kapıya girildiği zaman, dar bir merdivenle servis katına çıkılır. Burada da, çepeçevre 8 adet oda yer almaktadır. Koridorun ucunda ise, binanın kare biçiminde Cihannüma kısmına çıkılmaktadır. 4 cephesi Manivelayla açılan 4 kepenkle kapalı bu seyir yerinin ortası, merdiven boşluğudur, bir cephesi yan çatıya bakar, üç cephesinden çevre seyredilir. Bu çatı katıda ayrı ayrı döşenerek bir mutfak ve kata bir duş eklenerek, otel bölümü haline getirilmiştir. Kuleler ve asansöre çıkan merdiven basamakları, kapıları orijinal döşeme kaplamaları Romanya Köknar Ağacından olup, bu günün birinci sınıf kerestesiyile aynı kalitededir. Kapının restitüsyonu birinci sınıf çırallı çamdan yapılmıştır.

Uzun süre bakımsız kalan kasır, 1984 yılında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu adına Çelik Gülersoy tarafından restore ettirildi ve bir süre otel olarak hizmet verdi. 1994-1996 yılları arasında yeniden restore edilen Hidiv Kasrı'nın işletmeciliği, 1996 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin kuruluşu olan Beltur'a geçti. Şu anda lokanta ve sosyal tesis olarak kullanılmaktadır. Kasrın bir yüzündeki İstanbul 'un en büyük gül bahçelerinden olan dış mekânı ve tarihi iç mekanında ayrıca düğün gibi organizasyonlar da düzenlenmektedir. Arkasındaki koruluk ve dik yürüyüş yolu ise spor ve yürüyüş yapanlarca değerlendirilir.

Muhakkak gezilip görülmesi gereken İstanbulun sayılı güzelliklerinden biridir Hidiv Kasrı.

Çırağan Sarayı

(Yazı için Ayşen Karakullukçu Mert'e teşekkür ederiz.)

17. yy da Kazancıoğlu Bahçeleri diye bilinen Çırağan Kelime anlamı olarak Farsçada ışık anlamına gelmektedir. Lale Devrinin önemli simgelerinden olup bir dönem eğlence ve kültür merkezi olmuştur.

III. Ahmet zamanında Nevşehirli Damat İbrahim Paşa kendisine verilen mülke ilk yalısı eşi Fatma Sultan için inşa ettirmiştir. Sultan II. Mahmut alanı yeniden yapılandırma kararı alınca mevcut yalığı yıktırır, etrafında bulunan camii ve okul ortadan kaldırılır. Mevlevihane ise yakında bulunan başka bir yalaya nakil ettirilir. Yeni saray için büyük ölçüde ahşap, temelinde taş kullanılır. 40 adet sütun dikilerek klasik bir görünüm verilir. Abdülmecit 1857 de mevcut sarayı yıktırır yeni yapmak için, hem ömrü hem de parası yetmez. Abdülaziz 1871 de sarayı doğu mimarisi tarzında Kuzey Afrika İslam Mimarisi uygulatarak tamamlar. Müteahhidi Sarkis Balyan ve ortağıdır. Taştan temel korunur, ahşap bina yıkılır, Sarayın paha biçilmez 1000 altın değerindeki kapılarından biri, Alman İmparatoru Kayzer II. Wilhelm'e armağan edilmiştir. Bittiğinde 2,5 Milyon altın harcanmış ve nadide mermer, porfir, sedef gibi malzemeler kullanılmıştır. 1876 yılında Sultan Abdülaziz halk arasında mevlevihanenin yıktırılmasının uğursuzluk getireceği söylentileri yüzünden sarayı terk edip, Dolmabahçe Sarayı'na yerleşmiştir.

Saray plan açısından başlıca dört kısma ayrılır. Bunlar; Mabeyn, Yatak ve Valide Daireleri'nden oluşan Büyük Saray-ı Hümayun, Harem Dairesi, Ağalar Dairesi ve çeşitli yapılardan oluşan müstemilatı. Sarayın bulunduğu alan 115 metre genişliğinde 664 metre uzunluğunda olup toplam 76.360 m²'lik bir alanı kaplamaktaydı. Büyük Saray-ı Hümayun; bodrum kat dahil üç kattan oluşmuştu. Toplam olarak 9.850 m²'lik bir alanı kaplıyordu. En üst katta birbirinden şekil itibariyle farklı yapılmış, fakat büyüklükleri birbirine yakın olan üç sofası vardır ve üçü de merkezi tiptedirler. Her birinin deniz ve kara tarafında eyvanlar vardır. Yalnız Ortaköy tarafındaki bölümdenkinin o tarafa nazır bir eyvanı daha vardır. Bölümler merdivenlerin iki tarafına alınmış çift koridorlarla birbirine bağlıdır. Merdivenler iç aydınlıklardan ışık alırlar. Odalar her sofanın dört köşesine muntazam bir şekilde taksim edilmiştir. Yalnız kara tarafından ayrıca bölünmüşlerdir. Binanın planı cephede tamimiyle ifade edilmiştir. Planda mihrerler gayet tertiplidir. Orta sofanın cephesi iki yandakilerden biraz daha geniş tutulmuştur. Selamlık hamamı bütünüyle dışarıya çıkarılmıştır.

V. Murat tahttan indirilince sarayın bugün Beşiktaş Lisesi olan bölümünde yaşamış ve 1904 de vefat etmiştir. Yapımı için Avrupa devletlerinden borç alınan saray arka sırtlarındaki yıldız sarayına bir köprü ile bağlanmıştı. 14 Kasım 1909 da Meclisi Mebusan Binası olarak kullanılmaya başlamış. 1910 da çatısında çıkan bir yangın sonucunda beş saat içinde yanmış, çok değerli antikalar, II.A bdülhamit'in Rambrand ve Ayvazoski eserleri de bulunan koleksiyonu V. Murat'ın kütüphanesi yanarak kül olmuştur.

I. Dünya Savaşı sonrasında İstanbul işgal altında iken harabeler "Bizo Kışlası" adı altında bir Fransız İstihkam kıtası tarafından kullanılmıştır. 1930 da sarayın bahçesi Şeref Stadı olmuş, daha sonra da turistik otel olması için üzerinde tetkikler yapılmış, 1946 yılında sarayın bodrumundaki Mevlevi dervişlerine ait mezarlar define avcıları tarafından tahrip edilmiş ve aynı yıl içinde İstanbul Büyük Şehir Belediyesine bırakılmıştır. 1987 de otel için restorasyona başlanmış, 1990 da otel, 1992 de de saray hizmete açılmıştır.

Kabataş Erkek Lisesi

(Yazı için Ayşen Karakullukçu Mert'e teşekkür ederiz.)

Kabataş Mekteb-i İdadisi adı altında II. Abdülhamit tarafından 1908 de kurulmuştur. Amacı İslam dünyasına seçkin idareci yetiştirmek, ilk eğitimine deniz kıyısındaki set üstünde Esmâ Hatun Konağında başlamıştır. Balkan Savaşı'na birçok öğretmen ve öğrencisi katılmış, savaş sonucunun yarattığı üzüntüden dolayı kırmızı beyaz olan renkleri, kırmızı siyah olarak 1913 de değişmiştir. Bu tarihte beş sınıflı ilk kısmı da açılarak okul 12 sınıflı Sultaniye dönüştürülmüştür. 1919 da yatılı kısmı, 1923-24 öğretim yılında da adı Kabataş Erkek Lisesi olmuştur. İlk kısmı kaldırılarak tekrar lise olan okul 1928-29 öğretim yılında 19 yy ikinci yarısında padişah yakınlarına yazlık saray olarak yaptırılan Feriye Sarayları'nın bir binasına taşınmıştır. Feriye Sarayları ihtiyaçtan dolayı Çırağan Sarayı ile Ortaköy Camii arasında Balyan ailesine üye mimarlar tarafından yaptırılmıştır. Feriye ikincil ya da yan binalar anlamına gelmektedir. Bu saraylarda padişahın uygun gördüğü hanedan mensupları ile kışlık dairesi bulunmayan kişiler otururdu. Deniz tarafında üç ana bina, bir cariyeler koğuşu ve iki katlı küçük bir binadan oluşan yapılar topluluğunun arkasında, yol tarafında ek binalar yer almaktadır. Hanedan üyelerinin yurtdışı edilmeleri üzerine bir süre boş kalan sarayların eğitim kurumları tarafında kullanılmasına karar verildi.

Günümüzde de aynı binada dört yıllık eğitim verilmektedir. Sultan Abdülaziz'in tahtan indirilerek zorla kapatıldığı bu sarayda bugün müdür odası olan odada naaşı bulunmuştur. 1934 yılında okulun bahçesinde bulunan Ağalar Dairesi onarılarak konferans salonu ve laboratuvarın yer aldığı kültür binası olarak okula katılmıştır. Orta kısmı iki kez kapatılan okul bugün Anadolu Lisesi statüsündedir. Yemekhane ve pansiyonda saray binalarının onarılması ile okula katılmıştır. Okulun bitişğinde tekel deposu olan Feriye Karakolu ve Zaptiye koğuşları da 1989 da okula katılmıştır.

2008 de İngiltere Kraliçesi okulu ziyaret edip şeref defterini imzalamıştır. Şükrü Elekdağ, Şair Küçük İskender, Süleyman Seba, Özdemir Asaf, Naim Talu, hakkı Devrim, Hasan Pulur, Burak Kut, Ahmet Taner Kışlalı, Ali Ağaoğlu ünlü mezunlar arasında sayabileceğimizden bir kaç tanesi, Behçet Necatigil ise hem okuldan mezundur, hem de okulda edebiyat hocalığı yapmıştır.

Boğaziçi Köprüsü

(Yazı için Ayşen Karakullukçu Mert'e teşekkür ederiz.)

Birinci köprü olarak da bilinir. Karadeniz ile Marmara denizi kıyılarını birbirine karadan bağlayan bu asma köprünün ayakları Avrupa Yakasında Ortaköy de, Anadolu yakasında Beylerbeyi'ndedir. 20 şubat 1970 de yapımına başlanmış, 29 Ekim 1973 tarihinde devlet töreni ile açılmıştır. Bu tarihte dünyanın en uzun dört köprüsü arasında iken 2012 yılında yirmi birinci sıraya düşmüştür.

İlk olarak 1940 yılında Nuri Demirağ'ın girişimi ile Türk ve ABD'li uzmanlar tarafından projelendirilmiş ve boğaza köprü olmaz, yıkılır diye ret edilmiştir. 20.yy ikinci yarısında İstanbul hızla gelişirken iki yaka arasında trafik de yoğunlaşmış, bu da köprüyü zorunlu hale getirmiştir. 1960 da Başbakan Menderes dokuz yerden mümkün olduğuna dair bir raporla gelen Türk İngiliz ortak girişimi ile hazırlana bir projeye imza atmış, fakat 27 Mayıs darbesi ile gidince mümkün olmamıştır.

1967 de yeni bir proje hazırlandı ve açılan ihaleyi Türk-İngiliz-Alman firmalarının oluşturduğu bir konsorsiyum kazandı.1978 den beri yay trafiğine kapalıdır. 1991 yılından itibaren ağır tonajlı araçların köprüyü kullanması yasaklanmıştır. 1979 yılından beri de kıtalar arası Avrasya Maratonu'nun önemli bir geçiş noktasıdır.

Atatürk Havalimanı

(Yazı için Ayşen Karakullukçu Mert'e teşekkür ederiz.)

Eski adı Yeşilköy Havaalanıdır. İlk hava ulaşımının başladığı yerdir. 1953 de uluslararası olmuş, 29 Ekim 1985 de de ismi değiştirilmiştir. 1900'lerin başında iki hangar, bir küçük meydan ve askeri amaçlıdır. 1933 yılına kadar bu amaç için kullanılmıştır. Bu yıl içinde ABD den alına iki King Bird modeli uçakla sivil uçuşlar başlamıştır. Bir hangar ve yanındaki kâgir bina sivil uçuşlara ayrılmış, bekleme odası ve bilet satış gişesi ile bir terminal oluşturulmuştur. İlk uçuş İstanbul -Ankara arasında, yakıt ikmali Eskişehir'de. Yine bu yıl beş uçaklık bir filo Türk Hava Postaları adı altında çalışmaya başladı, 1944 de uluslararası olmasına karar verildi, 10 bin metre karelik bir alan hem iç hem de dış seferler için hizmet binası, 2300 metre uzunluğunda

bir pist, bir hangar ve servis yapıları, radyo alıcı- verici istasyonu, bir de enerji santrali yapıldı ve 1953 de tamamlandı.

1972 de pist sayısı iki oldu. 1974 de Almanya uçuşları patlama yapınca, yeni ekler yapıldı ve teknik imkanlar genişletildi. 1993 de Kargo, 1995 Charter terminali hizmete girdi. Bugün 11 milyon 650 bin metrekairelik bir alana sahiptir.2012 yılı istatistiklerine göre dünyanın 20. en yoğun yolcu trafiğinin olduğu havalimanıdır.

Türkiye'deki istatistiklerine göre ise toplam yolcu trafiği bakımından birinci havalimanıdır. Günlük ortalama 1100 uçağın kullandığı havalimanı, Avrupa'nın en önemli transit yolcu havalimanları arasında bulunmaktadır.

Sadullah Paşa Yalısı

(Yazı için Ayşen Karakullukçu Mert'e teşekkür ederiz.)

Barok tarzında, üst kat salonu bir Osmanlı Otağı şeklinde yapılmış, tavan işçiliği muazzam, salona çıkan merdivenlerin yanında orkestra için özel yer ayrılmış, odalarının içi Edirne İşi Bezemelerle süslü, aşı boyalı yalı I. Abdülhamit tarafından Darüssaade Ağası Mehmet Ağaya verilmiştir. 1872 yılında Sadullah Paşa'ya geçmiştir. Paşa, II. Abdülhamit zamanında jurnalcilerin kurbanı olmuş, V. Murat'ı tekrar başa geçirmek isteyenlerden olduğu için yurt dışına sürgüne gönderilmiştir. Tanzimat Edebiyatı'nın ünlülerinden, devri devlet adamı ve şair olan paşa yabancı bir kadınla olan gönül ilişkisi yüzünden bunalıma girince intihar etmiş, hanımı da ölünce çocukları yalayı Ferit Tek 'e satmış, bugün yalı kızının mülkiyetindedir.

Yalı; Çengelköy'de ve 300 metrekairedir. Barok iç plan üzerine geleneksel Türk yapı tarzında inşa edilmiş, mermer işçiliğine benzer tahta oymaları dikkat çeker, Yalının dört köşesinde bulunan odalarda manzaraya bakan yan yana beşer pencereci cephe boyunca klasik Türk üslubunda sedirler vardır. Odalardaki nişlerin birinde şimdiki Topkapı sarayı ile Sarayburnu arasında yapılmış ilk Topkapı sarayının resmi vardır. Odalardaki nişlerin büyük olanlarında o zamanın İstanbul manzaralarını gösteren resimler bulunur. Tüm bu güzelliklerle Sadullah Paşa Yalısı Boğaziçi'nin bu boyda en mamur ve en eski yalıdır. Beyzi sofası ve nakışlı odaları, bahçe içindeki durumu ile örneksizdir.

Alman Çeşmesi

(Yazı için Nilgün Avan'a teşekkür ederiz.)

Türkiye'ye 3 kez gelen Alman İmparatoru II. Wilhelm ilk gelişinde Alman tüfeklerini başarı ile pazarlar, ikinci gelişinde Bağdat Demiryolu yapımının Alman şirketleri tarafından yapılmasının sözünü alır. O dönemde Osmanlı'da başlayan Alman hayranlığı sonucu olarak Kayzer de Osmanlı'ya jest yapmak amacıyla bu meşhur Alman Çeşmesi'ni yaptırır. Çeşmenin planını özel danışmanı Mimar Spitta çizer, yapımını Mimar Schoelle üstlenir. Ayrıca bu projede iki İtalyan mimar da çalışmıştır. Çeşme Almanya'da hazırlanır ve gemi ile İstanbul'a demonte olarak getirilir. Bu günkü yerinin çevre düzenlemesi yapılır, ağaçlar dikilir monte edileceği platform hazırlanır. Yüksek bir taban üzerine oturtturulan sekizgen planlı yapıdır. Sekiz sütunun taşıdığı bir kubbesi vardır. Sütunların birbirine bağlandığı kemerler üzerindeki pandandiflerde birer madalyon bulunur. Bunların dördünün üzerinde yeşil zeminde II. Abdülhamit'in tuğrası, diğer dördünde Prusya mavisi üzerinde II. Wilhelm'in simgesi olan 'W' harfi hemen altında II (2) sayısı vardır. Koyu yeşil renkteki kolonların taşıdığı görkemli kubbe ile örtülü çeşmenin tunç kitabesinde almanca olarak 'Alman Kayzeri Wilhelm II 1898 yılı sonbaharında Osmanlı Hükümdarı haşmetli II. Abdülhamit nezdinde ziyaretinin şükran hatırası olarak bu çeşmeyiyaptırdı' yazmaktadır. Çeşme de bir de Osmanlıca bir kitabe bulunur. Bu kitabe de Osmanlı Seraskerlik Dairesi'nden aynı zamanda edebiyatçı olan Ahmet Muhtar Paşa'nın beyiti sülüs yazıyla İzzet Efendi tarafından yazılmıştır. Çeşmenin açılışının II. Abdülhamit'in 25 cülus yıl dönümü olan 1 Eylül 1900'da yapılması planlansa da yapımı bitmediğinden Kayzer'in doğum günü olan 27 Ocak 1901'de yapılmıştır.

Alman hayranlığının başladığı o dönemde II. Abdülhamit'in Kayzer'le arası çok iyidir. Osman Hamdi Bey'in bin bir güçlük ve zahmetle kotardığı sanat şaheseri İskender Lahdine göz diken Kayzer, Sultan'dan bunu ister. Sultan'ın da vermek istemesi üzerine Osman Hamdi Bey 7-8 kişinin yardımı ile İskender Lahdinin kapağını açtırır ve içine yatarak kapağın kapatılmasını ister. Eğer bu lahit Almanlara verilirse içinde benim de ölümü verirsiniz der... Hatta bu çeşmenin de İskender Lahdi hatırına yapıldığı söylenir...

III. Ahmet Çeşmesi

(Yazı için Nilgün Avan'a teşekkür ederiz.)

1729 yılında Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın önerisi üzerine şimdiki yerinde, ağzından sular akan turna ve yılan motifi bulunan Perayton isimli Bizans Çeşmesi'nin yerine III. Ahmet tarafından yaptırılan Lale Devri'nin en ihtişamlı yapısıdır. Mimarının Kayserili Mehmet Ağa olduğu bazı kaynaklarda yazılsa da bu doğrulanmamıştır ama çeşmenin alem ve şebeke süslemelerinde yıldızlama yaptığı kayıtlar arasındadır. İslam dininin temizliği emretmesi, suya ihtiyacı olanlara su temin edilmesinin sevap olması bilhassa sultanlar tarafından çeşme sebil ve hamam yapılmasına sebep olmuştur. Çeşme, Türk sanatına batı sanatının sızdığı dönemde yapılmıştır. Klasik çağın sadeliğinin görülmediği çeşmenin yüksekliği çatı hizasına kadar 7.50, çatı tepesine kadar 11 metredir. Çeşme 4 cepheli kare planlı olup dört köşesi yarım yuvarlak çıkıntı halinde üçer şebekeli sebiller bulunur. Yapının iki tarafında mihrap şeklinde iki niş bulunur. Diğer cephesinde bu nişlerin yerinde kapı vardır. Kapı açıldığında içerde sekizgen bir yapı ve dehlizle karşılaşırsınız. Burası bazı bakım ve hizmetlerin yapıldığı yerdir. Lale devrinin en ünlü yapıtlarından olan çeşmenin çinileri, Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın İznik'ten getirdiği çini ustalarının çalıştığı Tekfur Sarayında üretilmiştir. III. Ahmet'in tal'ik hatla yazdığı kasidenin şairi Kayseri ve Halep kadısı Seyit Hüseyin Vehbi bin Ahmet'dir. Çeşmenin üstü çok geniş, saçaklı kurşun kaplı ahşap bir çatı ile örtülüdür. Çatıdaki kubbeler çeşmeyi heybetlendirir. Bu çatının geniş olması sıcak ve yağışlı havalarda çeşme başı sohbetlerinden halkın korunması anlamına gelir. Ayasofya'ya bakan cephesinde musluğun üstünde madalyon içinde maşallah yazılıdır. Yine aynı yüzde 'aç besmele ile iç suyu, Han Ahmet'e eyle dua' yazar. Mermer kabartmalar üzerine varaklı şekiller vardır. 2 basamakla çıkılan çeşmenin etrafındaki demir parmaklık 1936 yılında yapılmıştır. Ancak III. Ahmet çeşmenin bitimini göremez zira Patrona Halil İsyanı sonucunda tahtı terk etmek zorunda kalır.

İstanbul Erkek Lisesi

(Yazı için Nilgün Avan'a teşekkür ederiz.)

İlk özel okul olarak 'Numune-i Terakki' Bahriye Nazırı emekli Mehmet Nadir Bey tarafından 15 Ocak 1884'de açılmıştır. Kısa zamanda gelişen okul 1896

yılında Maarif Nezareti tarafından satın alınarak devletleştirilir. 1909'da adı İstanbul Leyli İdadisi olarak değiştirilir. Bu sırada okul Sultan Mahmut Türbesi'nin arkasındaki Bezmialem Sultan'ın yaptırdığı konakta eğitim verir. 1910'da okul İstanbul Erkek Lisesi adını alır. Böylece lise kelimesi ilk defa bu düzeydeki okullar için kullanılmış olur. İlk orta ve lise bölümleri bulunan okulda Fransızca eğitim verilir. 1913'de İstanbul Sultanisi adını alır... 1914'de Karaköy'deki Saint Benoit binasına geçer... Binanın rengi sarıya boyanır. Bina hastaneye dönüştürülür. Çanakkale Savaşına gönüllü olarak katılan 41 son sınıf öğrencisinin tamamı Kabatepe'de saat 03:30 şehit düşer. Haberi alan alt sınıf öğrenciler pencere pervazlarını siyaha boyar böylece okulun rengi sarı-siyah olur. 1919 da Saraçhanedeki Münir Paşa konağına taşınsa da bir süre sonra Mercan Sultanisi'ne geçer. Daha sonra da Beyazıt'daki Fuat Paşa konağına taşınır. 1923 de sultanı sıfatı kalkar ve okul bugünkü binasına Atatürk'ün direktifiyle 1933'de taşınır. 1957'de Türkiye Federal Almanya Hükümetiyle kültür anlaşması çerçevesinde eğitim Almanca olur. Almanya'dan öğretmen ve eğitimler getirilir. 1964'de kız öğrencilerinde alınmasıyla adı bugünkü adı olan İSTANBUL LİSESİ olur. Okul içinde 03:30'u gösteren saat Çanakkale'de şehit düşen

son sınıf öğrencilerinin anısınadır. Mezunları arasında Siyami Ersek, Sülhi Dönmezer, Mesut Yılmaz, Necmettin Erbakan Fecri Ebcioğlu, Ümit Kıvanç, Nurettin Sözen ve Şener Şen bulunur.

16.000 metrekare bahçe içinde yer alan binanın mimarı Alexandre Valloury'dir. Dıştan dışa 120m x 48m dikdörtgen yapı, kâgir ve neo klasik tarzdadır. Tek blok halindeki binanın bir zemin, iki bodrum ve iki tam katı vardır. Binanın birçok gizli geçidi olduğu söylenir, hatta bu geçitlerden birinin Beyoğlu-Galatasaray'a diğer bir kaçının da sahile açıldığı rivayet edilir...

Ahrida Sinagogu

Makedonya'nın Ohri kentinden gelen Yahudi göçmenler tarafından 1427 senesinde kurulmuştur. Beş yüz kişilik kapasitesi ile İstanbul'un en büyük sinagogudur. 18. yüzyılda yeniden inşa edilen sinagog, 1893 yılında kapsamlı bir tamirat görür. İkinci Dünya Savaşı yıllarında askeri birlikler için barınak olarak kullanılır. Sinagogun altından Haliç'e uzanan bir dehliz olduğu iddia edilmektedir. 1910 senesinde dehlizin bulunması için çalışmalar

yapılırken demir bir kapı ve iki adet parşömen kitap bulunur. Parşömenler sinagog bütçesine katkıda bulunmak için satılırlar.

Onyedinci yüzyılda, meşhur sahte mesih Sebetay Sevi olayı sırasında, Sebetay Sevi'nin müridleri tarafından kullanılır.

Saint Antoine Kilisesi

(Yazı için Elif Talay'a teşekkür ederiz.)

13. yüzyıl başlarında, Francesco adında İtalyan bir keşiş, sonradan Hristiyan Azizi, bir tarikat kuruyor. Bu tarikata mensup kendilerine Fransisken diyen kahverengi cüppeler giyen, yoksul keşiş hayatı yaşayan insanlar, tarikatın doğduğu Assisi Kenti'nden yola çıkarak dünyayı dolaşmaya ve dini yaymaya başlıyorlar. Bu sırada 1195 yılında Lizbon kentinde, oldukça varlıklı bir ailenin oğlu olarak Fernando de Buglioni dünyaya geliyor. Aile zengin ve soylu bir aile, dönemin önde gelenlerinden. E tabi oğullarını büyük bir avukat olarak yetiştirmek ve şanlarını artırmak istiyorlar. Fakat oğulları, dünyevi hazlardan çok maneviyata önem veriyor. Ailesinin namını, ah eller ne derleri bir kenara atıyor ve her şeyini geride bırakarak, Lizbon'da bir manastıra sığıyor. O dönemde yaygınlaşmaya başlayan dini olgular çerçevesinde, mütevazî hayatını ibadete adıyor ve azizliğe kadar yükseliyor. Adı da Saint Antoine oluveriyor. 1200 'lü yıllarda bizim şu Fransiskenler taah Konstantinopolis'e kadar geliyorlar. İlk evleri şimdinin Kalenderhane Camii olan Theotokos Kyriotissa kilisesi oluyor. Daha sonra birçok kilise inşa ediyorlar ve hatta 1724 yılında azizleri Antoine adına ilk kiliselerini yapıyorlar.

Gelgelelim, İtalya'nın şirin sahil kenti Cenova'da 1874 yılında bir oğlan dünyaya geliyor. Ad : Eduardo de Nari. Bu oğlancık, daha delikanlı olamadan tüm ailesini kaybediyor. Parasız pulsuz ne yapısın, İtalyan donanmasına katılıyor ve dünyayı dolaşmaya başlıyor. 1895 yılında İtalyan Kraliyet Donanması gemisi Archimede ile İstanbul'a gönderiliyor ki, bizim hikayeye de işte tam bu anda dahil olmaya başlıyor. Tarabya açıklarına demir atıp, karaya ayak basınca şöyle bir bakıyor bizim oğlan etrafına. Biraz hayal kırıklığı, sesleniyor içinden İstanbul'u yere göğe sığdıramayan Edmardo De Amicis'e : " Ah! Şairler, yazarlar, sizler gerçek birer masalcısınız!" Gönlü mahzun, güvertede otururken bir gün, yanından geçen kayıkta dünya güzeli

bir kız görüyor. Sükut-u hayale uğradığı şehir ona hayalinin aşkını getiriveriyor! Gelin görün ki, kız şehrin ileri gelenlerinden Alman bir ailenin biricik kızı. Bizim oğlan ise varı yoğu olmayan bir denizci! Mektuplaşmaya başlıyorlar, ailenin görkemli yalısının pembe panjurları şahit oluyor onların yazışmalarına. Bizim oğlan diyor ki kıza: “Sana rütbe olarak verebileceğim maalesef bir unvanım yok ama Venedik Uluslararası Güzel Sanatlar Sergisi’nde bir ödül olabilir.” Mal varlığı olan biri değil ama gözü gönü açık oğlanın, dokunuşu ile tuvallere, notalara hayat veriyor. Bu sayede Pera’nın entelektüel çevresinde saygın bir yer ediniveriyor. Alman kız Kristel’in ailesi başta karşı çıkıyor kızlarının denizci ile mürüvvetine ama aşk engel tanımıyor ve muratlarına eriyorlar. Bizim oğlan, 1905 yılında Giulio Mongeri ile ortak oluyor. Mongeri, o zamanlar otuzlarında İtalyan asıllı bir delikanlı. İstanbul’da doğmuş büyümüş. O yüzden iyi biliyor şehri. Beraber çalışmaya başlıyorlar.

1906 yılında, bu iki İtalyan mimarın önderliğinde, yazının başında bahsettiğimiz Aziz Antoine adına kilisenin bugünkü yerinde inşaata başlanıyor. Bir yıl maddi kaynak yetersizliğinden ara verilse de, beş yıl sonunda 1911’de kilisenin yapımı tamamlanıyor. 1912 yılında da kilise kutsanarak ibadete açılıyor. 20 yıl sonra XI. Pius kiliseyi Basilica düzeyine yükseltiyor.

1934 yılında kiliseye Angelo Giuseppe Roncalli adında Papa temsilcisi geliyor. Roncalli, İtalya’nın Lombardy bölgesine ait bir köyden on dört çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğu. Atatürk ile aynı yılda soğuk bir Kasım ayında dünyaya gelivermiş. O zamanlar ellilerinde, görmüş geçirmiş bir din adamı. Görevi boyunca Türkiye’yi ve İstanbul’u çok seviyor. Hatta Türkçeyi akıcı olarak konuşmaya başlıyor. Ne zaman ki, İkinci Dünya Savaşı patlak veriyor ve Nazi soykırımı başlıyor, bizim Roncalli de Türkiye’nin tarafsızlığını Almanya ve Polonya’dan kaçan Musevileri korumak için kullanıyor. Bu sayede binlerce Musevi’nin hayatı kurtuluyor.

O sıralarda bizim delikanlı âşık Eduardo, Cumhuriyet’ in ilk yıllarında Atatürk ve İnönü ile dostluk kuruyor. İtalyan yatırımcılara aracı oluyor. Malı varlığı artırıyor. Bebek’te Villa Lydia’yı yapıyor ve eşi ile oraya yerleşiyor. Mal varlık var da, çiftin çocukları olmuyor. Lydia, bir aylık iken evlat edindikleri bebeğin adı. Bahtsızlık işte ya, bebek büyüyünce anlaşıyor ki işitemiyor. Dolayısıyla

konuşamıyor da yavrucaak. Üstüne bir de Kristel terkediveriyor Eduardo'yu. Dahası, İkinci Dünya savaşı denilen lanet onları da vuruyor ve baba kız, villayı satıp Galatasaray Lisesi'nin yakınındaki Işık Apartmanı'na taşıyorlar. Ömrünün son yıllarında İtalya'ya dönen ve orada vefat eden arkadaşı Giulio'dan bir yıl sonra da Eduardo, 1954 yılında Ada'daki yazlık evinde hayata gözlerini yumuyor.

76 yaşına gelen ve hayatı boyunca birçok ülkede çeşitli olaylara vesile olan bizim kilisede de on yıl kadar görev yapmış olan, Roncalli, kilisenin mimarlarının ölümünden dört yıl sonra Papa olarak seçiliyor. Adı da John Papa 23 oluyor. Türkler O'na Türk Papa diyorlar. Birkaç yıl sonra mide kanseri buluveriyor Papa'yı. 1981 yılının Haziran ayında da vücudu yenik düşüyor kansere, veda ediyor hayata. 2006 yılında Papa'nın, elinde barış güvercini ile bir heykeli dikiliyor kilisenin bahçesine.

Saint Antoine kilisesi, inşa edildiği günden bu yana İstanbul'un en büyük ve cemaati en geniş kilisesi oluyor. Fakat bunun dışında, tarihte adı geçen her yer gibi, birçok insanın hayatına dokunuyor... Bunlardan sadece birkaçı ile tanışmış oldunuz, kim bilir daha ne hikayeler ne yaşanmışlıklar saklıyor Saint Antoine...

Atatürk Olimpiyat Stadyumu

(Yazı Miniaturk internet sitesinden alınmıştır.)

Yeni ve modern bir stadyum olan Atatürk Olimpiyat Stadyumu, İstanbul'un Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapma çalışmaları sırasında inşa edilmiştir. Son derece modern ve görkemli bir yapısı olan stadyum 82.000 seyirci kapasitelidir. Olimpiyat Oyunları kapsamında yer alan spor karşılaşmaları için elverişlidir.

Aya İrini

(Yazı Miniaturk internet sitesinden alınmıştır.)

537 yılında Bizans İmparatoru 1. Justinianus tarafından Ayasofya ile birlikte yaptırılmıştır. Grek-Ortodoks kilisesidir. İstanbul'un fethinden sonra Topkapı

Saray'ını çevreleyen surların içinde kalan kilise, hiçbir zaman camiye çevrilmemiştir.

İstanbul'un fethedildiği ilk günden itibaren 1846 yılına kadar silah deposu olarak kullanılmıştır. İyi bir akustiği olan binada bugün İstanbul Müzik Festivali çerçevesinde konserler düzenlenmektedir.

Ayasofya

Bugün gördüğümüz Ayasofya ne aynı yerdeki ilk Ayasofya ne de ibadethane. Tam da aynı yerde daha önceleri bulunan Pagan tapınakların yerine, 4.yy'da ilk kilise yaptırılmış. Daha sonra bu kilise çıkan bir isyanda yıkılmış ve yerine yenisi yapılmış. Meşhur Nika isyanında bu yapı da yıkılmış. Son olarak I. Iustinianos Nika isyanını bastırarak kazanmaya başladığı kudretini pekiştirmek için hemen isyanın sonrasında iki matematikçiye (Miletoslu İsidoros ve Trallesli Antemios) şimdiki Ayasofya'nın inşası için görev vermiş (532). İnşaat 5 yıl gibi kısa bir sürede tamamlanarak kilise ibadete açılmış (537). Ayasofya sadece boyutları açısından değil, inşaat teknikleri açısından da ilkler barındırmaktadır. Ana mekânı örten kubbenin zeminden yüksekliği 55.60 m, çapı ise kuzey güney doğrultusunda 31,87. m, doğu batı doğrultusunda ise 30.86 m.dir.

Daha sonra birçok kez hasar görmüş, hatta efsanevi kubbesi çökmüş, istinat duvarlarına ekler yapılmış ancak bugüne kadar tam 1476 senedir ayakta kalmayı başaramamıştır.

1453 yılında İstanbul fethi ile birlikte camiye çevrilmiş ve farklı zamanlarda 4 minare eklenmiştir. Mimar Sinan'ın da güçlendirilmesi için çaba sarf ettiği bilinmektedir.

Camiye çevrilmesinden sonra kilisenin mozaiklerine zarar verilmeyerek, mozaikler sıva ile kaplanmıştır. Ancak elbette bu mozaiklerin I. Iustinianos tarafından yapılan mozaikler olması ihtimali çok düşüktür. Zira 5 yılda tamamlanabilmesi için kilisenin mozaikler oldukça sadece yapılmıştı. Yapılan tasvirler mozaikler varsaydıysa da bunlar muhtemelen 726-842 yılları arasındaki ikonoklazma (tasvir kırıcılık) döneminde yok edilmişlerdir.

Ayasofya 1935 yılından itibaren müze olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Beylerbeyi Sarayı

Sarayın bugün olduğu yerde II. Mahmut döneminde İstavroz Bahçeleri olarak bilinen has bahçenin içine 1829 tarihinde bir ahşap saray yapımına başlanır. Sarayın inşası 3 yıl sürer ve 1832 tarihinde kullanıma açılır. Sarayın mimarı Krikor Amira Balyan'dır. Bu sarayda Sultan Abdülmecid içindeyken 1851 yılında yangın çıkmış, yangına müdahale edilmiştir ancak uğursuz sayıldığı için bundan sonra rağbet edilmemiştir.

Sultan Abdülaziz tahta geçtikten sonra ise bu ahşap sarayı yıktırarak yerine yeni bir saray yaptırmak ister. 1861 senesinde inşaatına başlanan sarayın mimarları yine Balyanlardır ama bu sefer Sarkis ve Agop Balyanlar... İnşaat 3 senede tamamlanır, 1864'te bina hazırdır hem içerisinde kullanılacak eşyaların seçimi, hem de sarayın yazlık saray olması nedeniyle kullanıma 1865 senesinin Nisan ayında başlanır.

Saray'da şu an şu yapılar bulunmaktadır:

- Selamlık / Harem: Sarayın ana yapısıdır. Asıl harem binası daha önce farklı bir bina iken günümüze ulaşmamıştır. Ana yapı ise kendi içerisinde farklılaştırılarak hem harem hem de selamlık olarak kullanılmıştır.
- Mermer Köşk: Eski İstavroz Sarayı'ndan günümüze kalan yegane yapıdır (tüneli saymazsak). Dış kaplamasında kullanılan mermer levhalardan dolayı bu isimle anılmaktadır.
- Sarı Köşk: Her ne kadar eski İstavroz Sarayı'ndan kaldığı söylene de ana yapı ile oluşturduğu mimarı bütünlük nedeniyle yeni saray ile aynı dönemde yapıldığı tahmin edilmektedir. Adını yapımında kullanılan taşın ve badanasının renginden almaktadır.
- Ahır Köşk: Sarayın ahırları ve hemen ahırın yanında bulunan köşktür. Köprünün gölgesi altında kalmaktadır.
- Deniz Köşkleri: Deniz kenarındaki iki köşktür. Birisi haremın diğer selamlığın kullanımı içindir. Giriş kapıları bahçe tarafındadır.
- Tünel: Sarayın yapımı ile birlikte ulaşımı sağlayan sahil yolunun kesilmesi ile oluşan ulaşım sorununu gidermek amacı ile yapılmıştır. Tünelin içerisinde 1829 tarihli bir de çeşme bulunmaktadır.

Burmalı Sütun

(Yazı Miniatürk internet sitesinden alınmıştır.)

31 Grek kentinin birleşerek Persler'e karşı zafer kazanmalarının anısına, Persler'in silahları eritilerek yapılan Burmalı Sütun M.Ö. 5. yüzyıla tarihlenmektedir. Bugün 5.5 metre yüksekliğindeki kısmı ayakta kalan anıtın orijinal yüksekliği 8 metredir.

Büyük Postane

Türkiye'de Posta Nezareti ilk olarak 1840 yılında kurulmuştur. Bu ilk posta nezareti Yeni Camii avlusunda hizmet vermekteydi. 1843 tarihinde telgrafın icad edilmesinden 4 sene sonra 9 Ağustos 1847 tarihinde İstanbul'da ilk telgraf denemesi Sultan Abdülmecid'in huzurunda Beylerbeyi Sarayı'nda yapıldı. Bu denemeden memnun kalan Sultan, İstanbul-Edirne arasında bir telgraf hattının kurulmasını emretti. Ancak telgrafın Osmanlı'da kullanılması Kırım Savaşı yıllarını buldu. Dışardan gelen ilk telgraf da bu savaş sırasında 1855 tarihinde Sivastapol'dan gelmişti ve müttefik devletlerin Kırım'a girdiğini müjdeliyordu. Bu haberdan dolayı telgraf uğurlu sayılır olmuştur. Aynı yıl içerisinde Telgraf Müdürlüğü kuruldu. Bu müdürlük ve Posta Nezareti 1871 senesinde birleştirildi.

Zaman içerisinde bulunduğu yere sığamayan Posta ve Telgraf Nezareti için 1905 senesinde yeni bir bina yapımına başlanır. Bu binanın mimarı I. Ulusal Mimarlık Akımı'nın temsilcilerinden Vedat Tek'tir. Vedat Tek'in bu binada kullanılan tuğlaları kendisinin tasarladığı söylenmektedir. Bina dört katlıdır ve 3200 metrekaredir. Dört yıl süren inşaatın ardından 1909 senesinde hizmete açılır. Bir dönem İstanbul Radyosu olarak da kullanılan bina 1958 tarihinden beri tamamen posta ve telgraf işlerinde kullanılır.

Bu arada 1909 senesinde telefonun da kullanılmaya başlaması ile birlikte Posta Telgraf Nezareti'nin adının sonuna bir de telefon eklenir ve artık nezaretin ismi PTT Nezareti olmuştur.

Büyük Postane'nin giriş katında hafta sonları kapalı olan bir de müze bulunmaktadır!

Darüşşafaka Lisesi Binası

Kelime olarak ‘şefkat yurdu’ anlamına gelen Darüşşafaka ‘Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiye’ isimli bir hayır derneği tarafından kurulmuştur. 1864 senesinde Yusuf Ziya Paşa, Gazi Ahmet Muhtar Paşa gibi isimlerin başvurusu ve Sultan Abdülaziz’in fermanı ile kurulan dernek, ilk olarak Beyazıt’taki Emetullah Kadın Mektebi bünyesinde bir okul açar. Bu okulun amacı Kapalıçarşı ve çevresindeki çırakların eğitilmesiydi. Gayet başarılı olan bu okulun bir şubesi de daha sonra Aksaray’da Ebubekir Paşa Mektebi bünyesinde açılır.

‘Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiye’ derneği Islahat Fermanı (1856) sonrasında gayrimüslim okullarının sayısının hızla ve denetimsiz olarak artmasının, kaliteli eğitim veren bu okullara Müslümanların da kabul edilmesinin, Müslüman tebaa üzerinde oluşturabileceği etkilerinin azaltılması için kurulmuştur. Derneğin gelirleri daha çok bağışlar olarak kabul edilse de ilk yıllarında Kapalıçarşı’da bulunan 105 dükkânın kiralaları bu kuruma vakfedilmiştir. Derneğin amacının Müslüman tebaanın da üst seviye eğitim almasının sağlanması olmasına rağmen açılan ilkokula gayrimüslimlerin de kabul edilmesi, gayrimüslim okullarının Müslümanları kabul etmelerine karşılık bir misilleme olarak kabul edilebilir.

1868 senesinde Galatasaray Lisesi’nin kurulması ve bu okula genelde varlıklı ailelerin çocuklarının kabul edilmesi üzerine ‘Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiye’ derneği yoksul ailelerin yetenekli ve zeki çocuklarının kabul edileceği bir okul kurmaya karar verir ve aynı yıl Fatih’te, Maşuk Paşa Konağı satın alınarak buraya bir okul binası inşa ettirilmeye başlanır. İtalyan mimar Barironi’nin tasarladığı binanın planlarını Ohannes Amira Balyan çizmiştir. 17 Haziran 1873 yılında tamamlanan binada eğitime 28 Haziran 1873 tarihinde başlanmıştır. Okul ilk açıldığı yıllarda derslere askeriden subaylar ve sivillerden de gönüllü hocalar girmişlerdir.

Açılan bina hem erkek hem de kız öğrencilere eğitim verebilecek şekilde iki ayrı bölümden oluşacak şekilde olmasına ve iki ayrı girişi bulunmasına rağmen karma eğitime ancak 1971 tarihinde başlanabilmektedir.

İlk mezunlarını 1881 senesinde veren okulun ilk döneminde mezunları yüksekokul mezunu seviyesinde kabul ediliyordu. O dönemde yüksekokul

mezunlarına daha çok 'Posta Telgraf Nazırlığı'nda görev almaktaydılar ya da öğretmen olmaktaydılar.

1904 senesinde okulun kurucusu olan cemiyet kapatılır ve okul 'Maarif Nazırlığı'na bağlanır ancak 5 sene sonra 1909'da cemiyetin tekrar kurulur ve okulun idaresini de tekrar kendisine alır. 1935 senesinde ise cemiyet isim değiştirilerek 'Türk Okutma Kurumu' adını alır ve 1953 senesinde 'Darüşşafaka Cemiyeti' adını alana kadar da bu isimle anılır.

Geleneğin aksine 1964 senesinde babası olan çocuklar da okula kabul edilmeye başlanır ama bu durum uzun sürmez 1977'de tekrar eski düzene geçilir.

1873 senesinde hizmete başlayan Darüşşafaka binası 121 senelik hizmetin ardından sonra 1994 senesinde okulun Maslak'a taşınma ile birlikte boşaltılarak 'bankacılık okulu' yapılması amacıyla Ziraat Bankası'na satılır. Okul bir türlü açılmayınca da bina 2012 senesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilir.

Bugün hala 1953 ve 1972 yılları arasında yapılan binalarla birlikte ana bina da okul olarak açılmak üzere restore edilmektedir.

Dolmabahçe Sarayı

II. Mehmed elbet biliyordu İstanbul'un harabe halde olduğunu 29 Mayıs sabahı... İstanbul'a girdiğinde beklentisi yüksek değildi muhtemelen ama yine de karşılaştığı manzara büyük ihtimalle hayal kırıklığına uğratmıştı onu. İstanbul virane olmuştu ve şehri aylarca kuşatan ve nihayetinde fetheden bir imparator olarak bile olsa şehrin bu harabe halinde en az pay onundu. Latin istilası ile başlayan süreç Doğu Roma'yı günbegün zayıflatmış, nihayetinde de şehrin düşmesi ile son bulmuştu. Doğu Roma'nın son imparatoru XI. Konstantin öyle filmlerde filan resmedildiği gibi Ayasofya'ya nazır şarap içerek hipodroma komşu sarayında yönetmiyordu ordularının savunmasını. Zira o tarihlerde bugün Büyük Saray olarak adlandırdığımız saray harabe durumdaydı. Bugün Ayvansaray sınırlarında kalan Tekfur Sarayı'yı ikametgâhı ama o bile içler acısı durumdaydı.

İstanbul'un fethinden sonra artık Fatih diye anılmaya başlayan II. Mehmet ilk günlerini nerede geçirdiğinin bilgisini ben şahsen bulamadım ama yaptığı ilk işlerden birisinin saray inşaatı için emir vermek olduğu aşikâr. Yapılan ilk saray, bugün İstanbul Üniversitesi merkezinin bulunduğu alandıydı. Bu saray hakkında çok bilgimiz yok maalesef. Sadece Matrakçı Nasuh'a ait bir resimde karşımıza çıkıyor bu saray ve yüksek duvarları olan bir bahçe içerisindeki birçok köşkten oluşan bir yapılar topluluğu olduğu anlaşılıyor. Yapımına 1453 yılında başlanan sarayın inşaatı beş yıl sürüyor ama elbette bu beş yıl içerisinde de bir yandan kullanılmaya devam ediyor.

1472 senesinde Fatih, bugün Çinili Köşk olarak bildiğimiz ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından kullanılan köşkü ya da sarayı yaptırıyor. Burası yazlık saray olarak kullanılmaya başlanıyor. Ancak belli ki bu yeni köşkün bulunduğu yer Fatih'i oldukça etkiliyor ki eş zamanlı olarak yeni sarayın yani Saray-ı Cedid-i Amire'nin inşaatına başlanıyor. Sonraki yıllarda Topkapı Sarayı olarak anılmaya başlanacak bu sarayın inşaatı 1478 senesinde bitiyor. Ancak Topkapı da elbet yapıldığı dönemdeki haliyle kalmıyor. Değişen ev sahiplerinin eklettiği yapılarla organik bir yapıya bürünüyor ve gün geçtikçe büyüyor.

Saray ahalisi Topkapı'ya taşınınca yaptırılan ilk saray da artık Eski Saray (Saray-ı Atik-i Amire) olarak anılmaya başlıyor ama iki kere yangın geçirse de her seferinde onarılıyor ve kullanılmaya devam ediyor zaman içerisinde. Kimler mi kullanıyor? Sabık padişahların aileleri elbette. Bu sarayın yerine Abdülaziz döneminde bugün İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü olarak kullanılan Harbiye Nezareti binası yaptırılıyor.

Saray-ı Cedid-i Amire yani Topkapı Sarayı 1839 tarihine kadar yaklaşık dört yüzyıl aralıksız olarak tek elden (Her ne kadar padişahlar zamanlarının çeşitli saraylarda da geçiriyor olsalar da yönetim merkezi hep Topkapı idi.) imparatorluk merkezi halini alıyor. II. Mahmud zamanının büyük bir bölümünü diğer saraylarda geçirse de yönetim merkezi olarak Topkapı Sarayı'nı kullanmaya devam ediyor. 1839 tarihinde II. Mahmud'un vefatı üzerine oğlu Sultan Abdülmecid'in tahta geçmesiyle birlikte yönetim merkezi unvanını dönüşümlü olarak Eski Çırağan, Beşiktaş Sahil ve Eski Beylerbeyi Sarayları ile birlikte kullanıyor. Ta ki 1856 senesinde Dolmabahçe Sarayı devletin yeni yönetim merkezi olana kadar... 1876 yılında II. Abdülhamit tahta geçtiğinde Dolmabahçe Sarayı yerine Yıldız ve Beylerbeyi

Saraylarını tercih ettiği için 1909 senesine kadar boş kalıyor Dolmabahçe Sarayı ama sonrasında tekrar koridorlarını sesler sarıyor. Saltanat kaldırıldıktan sonra da Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü tarafından Cumhurbaşkanlığı konutu olarak kullanılan saray, 1984'e kadar ziyarete kısmen açık durumdayken bu tarihten sonra 'müze-saray' olarak kullanılmaya başlanıyor.

Dolmabahçe Sarayı'nın bulunduğu alan aslında İstinye ya da Tarabya gibi bir körfez, Kaptan Paşaların filolarını demirledikleri, sefere çıkarken ve sefer dönüşlerinde törenler düzenledikleri bir körfez. Bu körfezin hemen yanı başında bugünkü Kabataş yamaçları ile Dolmabahçe Camii'nin yer aldığı alanda Karabali Bahçesi diye bilinen bir has bahçe bulunmakta. I. Ahmed zamanında bu bahçenin hemen yanındaki körfezin doldurulması için çalışmalara başlanılır. Çalışmalar ancak II. Osman zamanında bitirilir. Artık has bahçe daha da geniştir. Zaman içerisinde bu has bahçeye birçok köşkler, kasırlar, saraylar yapılır ve yıkılır... Nihayetinde 1839 senesinde tahta geçen Abdülmecid hayranlık duyduğu batı tipi yaşama geçebilmek için eski ahşap Çırağan Sarayı'nda geçen ilk yıllarında Dolmabahçe'de yeni bir saray inşa edilmesini ister. Dönemin gözde mimarlarından hassa mimarı Garabet Balyan'a da sarayı inşa etmesi için görev verir.

Sarayın inşaatına 1842-43 senelerinde başlanır. Saray inşaatı genel hatlarıyla 1853 senesinde tamamlanır. Henüz bahçe duvarlar, iç süslemeler tam anlamıyla bitmemiştir. Tam da bu sırada Kırım Savaşı patlak verir. Hem ödeneksizlikten hem de ilgisizlikten işler yavaşlar, Garabet Balyan ve oğlu Nigoğos Balyan çalışmalarına devam ederler yavaş yavaş. 1854'te Saltanat Kapı, 1855'de Valide Kapı ve 1856'da da Hazine Kapı tamamlanır. Aynı sene Kırım Savaşı'nın bitmesi ile birlikte saray ahali yeni ikametgâhı olan Dolmabahçe Sarayı'na taşınır. Takvimler 7 Haziran 1856'yı göstermektedir.

Osmanlı Sarayları batı örneklerinden farklı olarak her zaman daha insancıl ölçülerde olmuştur. Dolmabahçe Sarayı bile çağdaşı saraylarla karşılaştırıldığında daha sade görünümündedir. İç ve dış süslemelerinde barok, rokoko ve ampir özellikler göstermesine rağmen planında Türk ve batı anlayışı birlikte uygulanmıştır. Sarayın inşaatında Balyanlarla birlikte bir çok mimar da görev almıştır, Evanis Kalfa ve Camlı Köşk ile Kristal Merdivenleri yapan İngiliz Smith Kalfa gibi.

Sarayın ayrı işlevlerdeki üç bölümünün (Selamlık, harem ve muayede salonu) tek çatı altında olması onu Türk saray mimarisinden ayıran özelliklerinin başında gelmektedir. Bu tek çatı altında toplanan ana yapı toplam 14595 metrekareye yayılan 285 oda, 43 salon, 6 balkon ve 6 hamamdan oluşur. Bu mekanlar 1427 pencere ve 25 değişik kapı ile kara ve deniz yönüne açılır.

Dolmabahçe Saat Kulesi

1890-1894 yılları arasında II. Abdülhamit tarafından Mimar Sarkis Balyan'a yaptırılmıştır. 12x12 metre ölçülerindedir ve dört katlıdır. Birinci katında bir giriş kapısı ve üzerinde de barometreler vardır. Son katta ise saatler bulunmaktadır. Saatlerin üçü bir, deniz tarafındaki diğeri ise ayrı kurulmaktadır.

Eyüp Sultan Cami

Fatih Sultan Mehmed'in hocası Akşemseddin'in İstanbul'un fethi sırasında Eyüp Sultan'ın uzun yıllardır kayıp olan kabrini keşfinden sonra Fatih ilk iş buraya bir türbe yaptırmıştır. Ardından 1459 yılında camii, imaret, medrese ve hamam inşa edilerek Eyüp Sultan Türbesi bir külliyeeye çevrilmiştir.

Aradan geçen yüzyıllarda birçok kez yenilenen caminin minareleri 1723 yılında mahya asılmaya uygun olmadığı gerekçesiyle uzatılmıştır. Ayrıca cami 1766 yılı depreminde çok büyük hasar görünce III. Selim hasarlı caminin yıkılarak yeniden yapılmasına karar verir. 1798 senesinde yıkılan cami yenilenecek 1800 senesinde yeniden ibadete açılmıştır.

Külliyeinin bugünlerde restore edilmekte olan hamamı Fatih döneminde yapılmış bir hamam olup İstanbul'un en eski hamamlarından birisidir. Külliyeinin imaret ve medresesi günümüze ulaşmamıştır.

Galata Kulesi

Galata'da yerleşim İstanbul'daki yerleşim kadar eskidir. Hatta I. Constantinus zamanında burada 450-500 hanelik bir köy bile vardı. Haliyle köyün kilisesi, forumu, hamamları, tiyatrosu ve limanı da vardı ve bu yapılar bir sur ile çevrilmişti. Sınırları tam olarak bilinmeyen bu köyün çehresi 1204

Latin istilası ile birlikte değişmeye başlar. Haliç kıyısında bir yerleşim alanına sahip olan Cenevizliler bu yerlerini Latin istilasının öncü kuvveti olan Venediklilere kaptırırlar. Ancak gün gelir devran döner, Latin istilası sona erer ve tahta geçip Bizans'ı yeniden ihya eden VIII. Mihael ile bir barış anlaşması yapan Cenevizliler imtiyazlar kazanırlar ama tamah etmek yerine bazı karışıklık söylentilerine isimleri karışınca sütten ağzı yanan Bizans, Cenevizlileri şehirden kovarlar. Araya büyükler girer ve Cenevizlilere şehrin karşı yakasında (o zamanlar şehrin karşı yakası Anadolu yakası değildir, Galata'yı da içine alan Pera'dır. Zaten Pera, karşı yaka demektir.) ikamet etme izni verilir. Böylece Cenevizlilere Galata yolları görünür. Cenevizliler Galata'ya yerleşirler yerleşmesine ama kendilerine hali hazırda yıkılmış olan surları yenileme hakkı verilmez ama şehri hendekle çevirmelerine izin verilir. On beş metre genişliğinde hendeklerle çevrilir surlar. Bu hendekler 19. yy'ın sonlarına kadar da dayanır, ta ki modern belediyeçilik şehre gelene kadar (Bknz. 6. Daire).

Yıllar geçer, Boğaz'dan çok sular akar, Bizans politikaları değişir... Cenevizliler önce hendek boyuna yüksek evler yaparlar, bu evlerin yüksek yüksek duvarları olur. Cenevizliler, Bizans'ı 'Bizans oyunu' ile aldatmaya çalışmaktadırlar, biz 'sur yapmadık, ev yaptık' iddiasındadırlar. Bizans anlamıştır anlamasına ama göz yumar. Değişen Bizans politikalarına göre yıllar içerisinde surlar birçok kez yıkılır, bir çok kez yeniden inşa edilir. Surların üzerinde birçok kule de bulunur. Cenevizliler bu kulelerin en büyüğüne Christea Turris adını verirler yani İsa Kulesi; Megolas Pyrgos der Bizanslılar yani Büyük Burç. Biz de Galata Kulesi diyoruz kendisine yüzyıllardır. Yapımında binlerce Cenevizli kadın-erkek, genç-yaşlı demeden, gece gündüz çalışırlar, 1349 senesinde de kuleyi tamamlarlar. Kulenin inşasının üzerinden yüz sene geçmişken surları ve kuleyi güçlendirme ihtiyacı doğar. Bunun için de Osmanlı Sultanı II. Murad'dan mali yardım isterler. Ancak Cenevizlilerin Cenova'daki merkezi çok sert bir name yazar Galata Podestasi'na (Ceneviz kolonisinin liderine yani): 'Bizim, surlarınızı ve büyük burcunuzu iyileştirmeye gücümüz ve zenginliğimiz fazlasıyla yeter...'

Fatih, İstanbul'u alınca 10 arşın (yaklaşık 8 metre) alçaltılır kule adet gereği. Ama sonradan ihya edilir meşhur Zağnos Paşa tarafından. Yıllarca limanda çalıştırılan savaş esirleri için barınak (ben diyeyim barınak siz anlayın zindan) ve depo olarak kullanılır kule. Sadece Galata Kulesi değil, Galata surlarının diğer kuleleri de aynı amaç için kullanılırlar. 1509 depreminde büyük hasar görür kule. Mimar Hayrettin yeniler kuleyi. Muhtemelen bu tarihte yapılan tamirat çalışmaları ile birlikte kulenin 2-3. katlardan sonrası yeniden yapılır. Yani altı Ceneviz üstü Türk yapısıdır o tarihten beri. Bir ara müneccimbaşı Takiyeddin Efendi tarafından rasathane olarak kullanılır, Hezarfen Ahmed Çelebi buradan kanat açar Üsküdar Doğancılar'daki iniş pistine. 1717

senesinde bir mehterhane ocağı yerleştirilir kulenin içine, gece yarısında mehteran nevbet vursun da ahaliyi haberdar etsin diye.

Galata Kulesi 1794'te çıkan yangında oldukça zarar görür. III. Selim, onarılması için hemen talimat verir. Kulenin boyu bu tamirat sırasında 2 metre kadar kısaltılır. Şehrin her tarafını görebilecek şekilde bir kat eklenir ve dört tarafına dört cumba yapılır. Her bir cumbanın içine de kösler yerleştirilir. Kösler, yangın çıkması durumunda halkı haberdar etmek için yerleştirilmiştir. Yangın gözetleme kulesi olmuştur yani Galata Kulesi. Hem İstanbul'a hakimdir hem Pera'ya hem de Boğaziçi'ne. Yangın eğer Üsküdar, Boğaziçi tarafında görüldüyse 'Uyan ağam, nur topu gibi bir kız evladın oldu.' diğer semtlerde görülürse 'Ağam ağam, gözün aydın, evladın erkek oldu' diye uyarırlarmış Kule Ağası'nı nöbetçiler. 1794 yangınından sonra yapılan kat 1831'e kadar kahvehane olarak da kullanılır. Bu tarihte terzi kendi söküğünü dikemez, kule bir kez daha yanar. Bu sefer kulenin tamir edilmesi talimatını verme sırası II. Mahmud'undur. Kulenin biçimi biraz değiştirilir bu tamirat sırasında: 14 kemerli pencere ile çevrelenen bir kat eklenmiştir kuleye. Pencerelerin önüne de parmaklıklar eklenerek bir seyir terası haline getirilmiştir kulenin bu yeni katı.

1875'te yaman bir fırtına çıkar İstanbul'da ve bu fırtına kulenin ahşap külâhı alır götürür. Bu sefer, yeni bir külâh yapmak yerine iki kaçak kat çıkarılır kulenin tepesine. İlkini çapı kulenin çapından daha küçüktür, ikincisinin çapı da ilkini çapından. Uzun yıllar bu kaçak katlarla görünür İstanbulluların gözüne Galata Kulesi. Ta ki 1960 kışına kadar. 1960 senesinde kulenin üst katlarının zeminleri yılların verdiği yorgunluğa daha fazla dayanamayarak (Donanmanın buraya yerleştirdiği jeneratörün de etkisi olmuştur tabi) çökünce yeniden tamirata alınır kule. Yedi sene sürer tamirat. Bittiğinde (1967) kule külâhına kavuşmuştur yeniden (Laf aramızda eskisine göre biraz daha kısa ve biraz daha dardır, betondandır ama olsundur). Ha, bir de asansör eklenmiştir içine. Tepesi bir restorana kiralanan olan kuleye zenginlerimiz daha kolay çıksınlar diye...

Unutmadan, aklınızda kalmayacak bilgileri de vereyim, belki merak etmişinizdir. Kulenin yerden çatısının ucuna kadar yüksekliği 69,90 metredir. Dış çapı 16,45 metre, iç çapı 8,95 metredir. Duvar kalınlığını hesap ettiniz mi? Evet, tamı tamına 3 metre 75 santim. Giriş kapısı zeminden yüksektedir. Sonradan sabit basamaklar eklenmiştir ama daha önceleri zincirlerle salınıp geri çekilebilen (Filmlerde gördüğünüz Ortaçağ kalelerinin kapılarında hendekleri aşmak için kullanılan hareketli köprüleri düşünün) merdivenler kullanılmıştır.

Galatasaray Lisesi

Sultan II. Bayezid zamanında Galata sirtlarında adına Gül Baba derler bir beктаşı dervіші yaşarmış. Asıl adı Cafer olan bu dervіş aynı zamanda yaman bir yeniçeriymiş ve elinden tahta kılıcı, başının üstünden de gülü hiç eksik olmazmış. Savaşlarda bile gülü ile savaşmış ama bu sefer elinde elbette gerçek kılıç olurmuş. II. Bayezid bir kış gün Galata sirtlarında avlanırken Gül Baba ile karşılaşır. Mevsim kış olmasına rağmen Gül Baba sultana yetiştirdiği sarı ve kırmızı güllerden hediye eder. Bu hediye II. Beyazid'in hoşuna ve Gül Baba'ya kendisinden bir isteğinin olup olmadığını sorar. Gül Baba da kendisi için bir şey istemediğini ama gül bahçesinin az ötesindeki tepeye bir okul yaptırmasını ve burada yetişecek öğrencileri enderunda hizmet için kullanmasını ister. Sultan bu isteği çok sever ve Gül Baba'nın gösterdiği yerde bir okul kurdurur. Bu okul günümüzün Galatasaray Lisesi olan Galata Sarayı Ocağı'dır. Daha sonradan Mekteb-i Sultani ismini alacak okul 1481 senesinde kurulmuş olup.

Haseki Hürrem Hamamı

Haseki Hürrem Hamamı Kanuni Sultan Süleyman'ın eşi Hürrem Sultan tarafından dönemin baş mimarı Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Hamam, 1556 ya da 1557 yıllarında tamamlanarak kullanıma açılmıştır.

Hamamın şimdiki yerinde Bizans öncesi dönemde yapılan Zeuksippos Banyoları bulunmaktaydı. Banyoların ismi ise daha önceleri aynı yerde bulunan Zeus Sunağı'ndan gelmekteydi. Bu yapı Nika İsyanı'nda eski Ayasofya ile aynı kaderi paylaşmış ve yanarak kül olmuştur. Ancak I. Iustinianos burayı da ihya ederek banyoların yeniden faaliyete geçmesini sağlamıştır. Bilindiği kadarıyla 713 yılına kadar da banyo olarak kullanılmış ancak sonrasında artan askeri ve politik baskı nedeniyle (eski saraya çok yakın olmasının da etkisiyle) artık banyo olarak kullanılmamış, bir süre hapisane, bir süre de ipek atölyesi olarak kullanılmıştır. Bu bakımdan Haseki Hürrem Hamamı ile ilginç bir benzerliği bulunmaktadır. Haseki Hürrem Hamamı da uzun yıllar Sultanahmet Cezaevi'nde yer olmadığı zamanlarda hapisane olarak, sonrasında da onarılarak bir devlet kurumu olan DÖŞİM tarafından halı satılan bir mağaza olarak kullanılmıştır. Hamam 2008 tarihinde kapsamlı bir şekilde, aslına tamamen sadık kalınarak, yapışlet-devret modeli ile restore edilmiş ve 2011 yılından beri de 'Ayasofya

Hürrem Sultan Hamamı' adında özel bir hamam olarak hizmet vermektedir. Ancak hemen heveslenmemek gerek, özel işletme hamamın gezilmesine mücade etmediği gibi sadece giriş ücreti olarak bile çok fahiş bir tutar (70 avro) belirlediği için hamamın içinin restore edilmiş halini görmek gezimiz sırasında mümkün olmayacaktır.

Klasik Osmanlı hamam mimarisinden farklı olan Haseki Sultan Hamamı'nda erkekler ve kadınlar bölümleri aynı eksen üzerindedir. Bu da hamamın şeklinin dikdörtgen olmasını sağlamıştır (75 metre uzunluğunda). Klasik hamam mimarisinde hamamlar daha çok kare şekle yakın olup kadın ve erkek bölümleri yan yanadır. Hamamın tüm kubbeleri kurşun kaplamadır.

Haydarpaşa Garı

(Yazı için Ayşen Karakullukçu Mert'e teşekkür ederiz.)

"Yollar var, insanı insana, insanı umuda bağlar." Haydarpaşa Garı da bir zamanlar yolları böyle tanımlayanların başlangıç ya da bitiş noktası idi. Osmanlı İmparatorluğu'nu şarktaki şehirlere, Cumhuriyet' ten sonra da Avrupa yakasını Anadolu'ya bağlayan, yaşı bir asrın üstünde olan bu garın elbette ki bir hikâyesi var.

Semtın adı Haydarpaşa, Haydarpaşa 3. Selim'in vezirlerinden biri, Selimiye Kışlası'na çok emeği geçince ödüllü semt adı olmuş. 2. Abdülhamit 93 Harbi'nde sevkıyatın önemini iyice anlamış. Ruslar ortak düşman olunca Almanlara yanaşmış; proje Bağdat Demiryolu; Gar onun başlangıç noktası. İnşaat yap işlet şeklinde Alman bir firmaya verilmiş. 30 Mayıs 1906'da da tamamlanmış. Gardan önce Anadolu'dan gelen tahılın depolanması ve gemilere yüklenebilmesi için liman ve silolar inşa edilmiş bunu da bir Alman şirketi yapmış. Daha önce yapılan Sirkeci Garı ile Haydarpaşa Garı dünyanın sayılı 17 garı arasında yer alır. Avrupa'ya açılan gar oryantalist, Anadolu'ya açılan gar modern çizgiler taşır.

Yapımında Alman ustalarla, İtalyan taş ustaları birlikte çalışmış, 2525 metrekare alana kurulmuş ve bugünkü kapalı kısımları ile 3826 metrekarelik bir alana yayılmıştır. Her biri 21 metre uzunluğunda 110 adet suya karşı izole

edilmiş ahşap kazık ve bu kazıklar üstüne kurulan kazık ızgarası üzerine yapılmıştır. Taşıyıcı sistemi çelik karkas olup, döşeme sistemi çelik kirişler arasına normal tuğlaların kemer şeklinde örülmesi ile oluşmuştur. Binanın çatısı Alman mimarisinde çok kullanılan dik çatı üslubunda ve ahşaptır. 'U' planlı gar binası deniz tarafından bakıldığında heybetli bir duruşu sergilerken iç tarafı ise trenlerin yanaşmasına imkan verecek şekilde tasarlanmıştır. Tavanlarının dört köşesine o zamanlar demiryollarının amblemi olan kanatlı tekerlekler resmedilmiştir. 5 katlı yapının her katında bir koridor etrafına sıralanmış ve daha sonra büro olarak kullanılan odalar vardır. Çatı hizasındaki saat Alman Demiryolları'nın simgesi olan kartal kanadı ile süslenmiş daha sonra da bu motif TCDD'nin simgesi olmuştur. Son halinde, gar içinde ve etrafında; 1 restoran, 8 büfe, bir gazete bayisi, 3 simit tezgâhi, bir berber salonu, bir tuvalet ve 55 taksili bir durak vardı.

Yapıldığından bu yana Haydarpaşa Garı'nın üç kez ateşle sınanı ve ağır hasarlar aldı. İlkinde 6 Eylül 1917'de Anadolu sevk edilmek için depolanan cephaneler sabotaj sonucu patladı, muazzam bir yangın çıktı, bekleyen, gara girmekte olan tüm cephane ve asker dolu vagonlar bu arada yok oldu. Çatı tamamen imha oldu ve diğer bölümleri de ağır hasara uğradı. Çatı hariç aslına uygun restore edilmesi 1930'ları buldu. Çatının dikliği kayboldu ve boyu kısaldı.

Cumhuriyetin ilanından sonra stratejik önemi de göz önüne alınarak 24 yıldır işleten Almanlardan satın alındı, yönetimi TCDD'ye devredildi.

İkinci kaza 15 Kasım 1979'da Independenta adlı tankerin diğer bir gemi ile çarpışması ile oldu. Independenta tankerinin günlerce yanmasına ve İstanbul semalarının günlerce dumanlarla dolmasına neden olan şiddetli patlama ve harareten binanın kurşunlu vitrayları hasara uğradı daha sonra da aslına uygun restore edildi.

Üçüncü kaza -ki bu da garın sonu oldu- ihmal sonucu çıkan yangındı; çatı çöktü, dördüncü kat kullanılmaz hale geldi. 19 Haziran 2013 12.55 de son banliyö treni uğurlandığından beri garda ne kondüktör ne de tren düdüğü var.

Hızlı trenle uyum sağlamadığı için çalıştırılmayacağını söyleyenler, büyük bir otel ve AVM projesi içinde olduğunu söyleyenler, Marmaray ile bağlantılı çalışacak diyenler var... Gönümüz tarihi değerini koruması için onarılması, müze olmasından yana ama amaaaaa...

Ne film kahramanlarından bazılarının merdivenlerinde "Geldim İstanbul, geldim... Seni yenmeye geldim" diye ant içtiği, bazılarının gözü yaşlı geri döndüğü, kavuşacakların, ayrılanların Anadolu topraklarına uğurlandığı, kedilere, evsizlere 24 saat açık, birinci, ikinci mevki diye yolcuları ayrılan gar, ne de saatli kalkan trenler yok artık, Haydarpaşa Garı Anadolu'ya açılan kapı olma özelliğini yitirdi. İnsan sesleri azaldı, gelenler fotoğraf meraklıları ile değişik mekânlarda poz vermek isteyen gelinler, damatlar...

Haydarpaşa Vapur İskelesi

(Yazı Miniatürk internet sitesinden alınmıştır.)

Haydarpaşa İskelesi, İstanbul'un Anadolu Yakası'nda bulunan tarihî bir iskele binasıdır. Mimarı Vedat Tek'tir. İstanbul'u demiryoluyla Anadolu'ya bağlayan Haydarpaşa Garı'nın hemen önünde yer alır. Gar ile İstanbul'un Avrupa Yakası arasında kolay ulaşımı sağlamak amacıyla inşa edilmiştir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Belediye Sarayı

(Yazı Miniatürk internet sitesinden alınmıştır.)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Belediye Sarayı, 1953 yılında bir ulusal yarışma sonucu birincilik alan mimar Nevzat Erol'un projesine göre yapılmıştır. Belediye Sarayı, abartılı olmayan mimarisi ile inşa edildiği tarihi çevreyle doğrudan ilişki kurmayan, ancak onu geriye de itmeyen modernist bir uygulamadır. Bu yönüyle, belediye sarayı binası Türkiye mimarlığının gelişim sürecinde önemli bir dönüşümün işareti sayılmaktadır. Belediye Sarayı 2002 yılında onarıma alınmıştır.

İstanbul Surları ve Yedikule Zindanları

Theodosios Surlarını üç bölümde incelemek gerekir:

- **Haliç Surları:** İstanbul Surları'nın Sarayburnu'ndan başlayarak ayvansaray'da Kara Surları ile birleştiği yere kadar devam eden kısmıdır. Yaklaşık 5.5 kilometredir. Tek sıralıdır ve Haliç girişinde bir zincirle korunduğu için tüm surların en zayıf bölümüdür.
- **Marmara Surları:** Sarayburnu'ndan başlayarak Yedikule'ye kadar uzanan İstanbul Surları'nın en uzun kısmıdır. 8 kilometreden biraz daha fazladır. Haliç Surları'na göre biraz daha kuvvetli ama Kara Surları'na göre daha zayıf tek sıradırlar.
- **Kara Surları:** Toplam uzunluğu yaklaşık 5.5 kilometredir. Marmara kıyısında Yedikule'den başlayarak Haliç kıyısında Ayvansaray civarında son bulur.

Üçlü bir savunma mekanizması bulunmaktadır. Ön önde düşmanı ilk olarak bir '**hendek**' karşılar. Bu hendek ortalama 20 metre genişliğinde ve yer yer 5 ila 8 metre derinliğindeydi. Hendeğin şehre yakın kısmında yaklaşık 2 metre yüksekliğinde bir duvar bulunmaktaydı.

Hendeği geçebilen düşmanları ise hendeğin yaklaşık 15 metre gerisinde '**dış sur**' (exo ya da mikron teichos) bekliyordu. Bu surların genişliği 2 metre yüksekliği ise 8 metreden biraz fazlaydı.

Olurda düşman bu surları da aşabilirse bu sefer karşısında '**iç sur**'u (mega teichos) bulurdu ki bulunduğu bu alana peribolos denilirdi. Dış sura göre daha görkemli olan bu surların yüksekliği ortalama 15 ve duvarın kalınlığı ise 5 metreydi. Ortalama her 60 metrede bir yükseklikleri 20 metreyi bulan burçlar vardı. Dış sur üzerinde de görece daha küçük burçlar vardı ve burçlar iç surdaki iki burcun ortasına gelecek şekilde yapılmıştı. İç surlarda Blahernai bölgesine kadar 96 burç bulunmaktaydı, buradan sonra sahile kadar bir 20 burç daha vardı.

Yedikule Hisarı

İstanbul'un fethi sonrasında Fatih Sultan Mehmet Altın Kapı'nın sur içi tarafına 1457-58 yılları arasında üç kule daha yaptırır. Yapılan kulelerin tepeleri ile yüksek piramidal şekilli iki kademeli çatılarla kapatılmıştır. Bu üç kuleyi birbiri ile ve Altın Kapı'nın iki yanında kalan (kapının kulelerini kastetmiyorum) sur üzerindeki diğer iki kuleyle surlarla birleştirerek beşgen şeklinde ve yedi kuleden (kapının iki kulesi, surlardaki diğer iki kule ve Fatih'in yaptırdığı üç yeni kule) oluşan bir hisar meydana getirir. Amaç devlet hazinesi için korunak sağlamaktır. Haliyle Yedikule Hisarı'nın güvenliğini sağlayabilmek için burada bir de 50 (kimi kaynaklarda 250) kişilik birlik bırakılır. Hisar'ın orta yerine de bugün minaresinin bir kısmı görülen bir cami yapılır. Minarenin hemen yanı başında bir de çeşme bulunmaktadır. Bu çeşmenin Kanuni zamanında buraya koyulduğu, suyunu Halkalı sularından almasından anlaşılmaktadır. Kulelerin isimleri ve bu isimleri neden aldıklarından bahsetmek gerekirse:

1 – Hazine Kulesi: Devlet hazinelerinin saklandığı kuledir. Hazine III. Murad dönemine kadar burada saklanmıştır. Bu dönemde hazinenin padişahın yanı başında olması gerektiğine karar verilerek saraya taşınmıştır. Hisarın giriş kapısının sağındaki kuledir.

2 – Zindan Kulesi: Genellikle yabancı esirlerin tutulduğu kuledir. Bu esirlerin duvarlara kazdıkları yazıtlar yüzünden kitabeler kulesi olarak da bilinmektedir. Hisar'ın giriş kapısının sağındaki kuledir.

3 – Top Kulesi: Hapishane olarak da kullanılan kulede top bulunduğu için bu ismi almaktadır.

4 – III. Ahmed Kulesi: Surların üzerindeki Pastorama burcudur. Zamanla hasar gören kulenin tekrar yapımına III. Ahmed döneminde başlandığı için bu isimle anılmıştır.

5 – Nöbet Kulesi: Sur üzerinde deniz tarafında kalan ancak 1766 yılında yaşanan depremde yıkılan ama tekrar yapılmayan kuledir. Sancak bu kulede dalgalanırdı haliyle de askerler bu kulede nöbet tutarlardı. Bu yüzden de nöbet kulesi olarak anılırdı.

6 – Genç Osman Kulesi: Genç Osman’ın önce tutsak sonra şehit edildiği kule olduğu için bu isimle anılmaktadır. Türk esirlerin tutulduğu hapisanedir. Altın Kapı’nın Hisar içerisinde bakıldığında solunda kalan kuledir.

7 – Cephanelik Kulesi: İlk zamanlarında cephanelik olarak kullanıldığı için bu isimle anılmaktadır. Zamanla Genç Osman kulesi gibi Türk esirler için hapisane olarak kullanılmıştır. Altın Kapı’nın Hisar içerisinde bakıldığında sağında kalan kuledir.

Hisar III. Murad döneminden sonra uzun yıllar hapisane olarak kullanılmıştır. Bu dönem içerisinde Hisar’ın içinde günümüzde bulunmayan ve ne zaman kaybolduğu bilinmeyen (1782 Yedikule yangınında olabilir.) bir de mahalle oluşmuştur. Hatta yabancı esirler için bir de şapel yapılmıştır ancak bu şapelden de eser kalmamıştır. Hisar’ın zindan olarak kullanılmadığı 1831 senesinde Topkapı Sarayı’nın önündeki arslanhane buraya taşınmıştır. 1856 senesinden itibaren bir süre baruthane olarak kullanılan Hisar, 1869-1896 yılları arasında kız sanat okulu olarak da kullanılmıştır. 1896 senesinde Müzeyi Hümayun’a devredilen Hisar, 1968 senesinde Hisarlar Müzesi Müdürlüğü’ne bağlanmıştır.

Kariye Müzesi

Şehrin en eski manastırlarından birisi olan Kariye’nin adı Rumca ‘Khora’ kelimesinden gelmektedir. ‘Khora’ şehir dışı anlamına gelir. Netekim II. Theodosios bugün görünen surları yaptırana kadar da (413) bu bölge surlar dışında kalmıştır.

Manastırın bulunduğu bölge daha IV. yüzyılda dini açıdan önemli bir yer haline gelmiştir. 298’de İzmit(Nikomedia)’te 84 müridi ile öldürülen Aziz Babylas sonradan buraya gömülür (Kuvvetle muhtemel 313’deki Milano Deklarasyonu-Hristiyan kıyımına son veren deklarasyon- sonrasında). Bu yüzden burası dinen ziyaret edilen bir hal almıştır ancak henüz bir kilisenin varlığından söz etmek mümkün değildir. Burada bir kilisenin varlığından bahsedilen ilk kayıt 740 yılına dayanır ve vefat eden Patrik Germanos’un buraya defni ile alakalıdır.

Burada bulunan kilise birçok kez harap hala gelir ve her seferinde tekrar tekrar inşa edilir. Bugün gördüğümüz halini XIV. Yüzyılda, İmparator II. Andronikos'un maliye bakanı Theodoros Metokhites yaptırır.

Kilise barındırdığı mozaikler ve freskolar sayesinde dünyanın en iyi korunmuş Bizans Kiliseleri arasında gösterilir. Fatih'in İstanbul'u fethi sonrasında 1511 senesinde camiye çevrilir. 1948 senesinde de ibadete kapatılarak müze haline getirilir.

Kırk Çeşmeler

(Yazı Miniatürk internet sitesinden alınmıştır.)

İstanbul'da yapılmış tarihi su tesislerinin en büyüğü olan 'Kırk Çeşme Su Tesisleri' dönemin padişahı Kanuni Sultan Süleyman tarafından 1554-1563 yılları arasında Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. 55374 metre uzunluğunki dev isale hattı üzerinde Mağlova Kemer, Güzelce Kemer, Paşa Kemer gibi 33 adet su kemerini birbirine ekleyerek Belgrad ormanlarındaki suları İstanbul'a ulaştıran Mimar Sinan, Kırk Çeşme su tesisleri ile mimarlık ve mühendislik bakımından eşsiz bir eser ortaya koymuştur. Yapıldığı dönemde ortalama günlük 5720 metreküp su ulaştırmaktaydı. Parkımızda sergilediğimiz çeşme su tesisinin bir bölümü olan su havzası, Kirazlı Bent, Baş Havuz, Mağlova Kemer, Güzelce Kemer, Paşa Kemer, Şehzadebaşı Su Terazisi ve Saliha Sultan Çeşmesi mimarlık ve mühendislik harikası su tesisinin nasıl çalıştığını gözler önüne sermektedir.

Kız Kulesi

Tarih boyunca birçok efsaneye konu olan Kız Kulesi'ne dair anlatılar millattan öncesine kadar dayanır. Sıkça anlatılan ve kulenin bugün bile hala Kız Kulesi olarak bilinmesine neden olan efsane ise Afrodit tapınağında rahibe olan Hero ile Leondras'ın efsanesidir. Leondras aşkı Hero'yu görebilmek için her gece boğazı yüzerek geçmekte ve Hero'da kaybolmaması için ateş yakarak yolunu bulmasını sağlamaktadır. Ancak fırtınalı bir gecede yakılan ateş sönünce Leondras yolunu kaybeder ve boğularak ölür. Hero da bu acıya dayanamayarak kendisini boğazın soğuk sularına bırakarak intihar eder. Ancak atlanılan bir nokta vardır ki bu efsane İstanbul Boğazı'na değil,

Çanakkale Boğazı'na ait bir efsanedir. Üzüm sepetinden çıkan yılan efsanesi ise zaten hepimizin malumu.

Bilinen tarihte Kız Kulesi ile ilgili ilk bilgiler Atina ve Sparta arasındaki savaşlarda geçmektedir. Küçük bir şehir olan Byzantion bu iki şehir devleti arasındaki savaşta Sparta'yı desteklemiştir ve Boğaz'ın Avrupa yakası Sparta'nın, Asya yakası da Atina'nın hakimiyeti altında bir savaş gerçekleşmiştir. Ancak savaşı Atinalılar kazanınca, Byzantion'u cezalandırmak için Boğazlardan geçişi kontrol altına almak için Kız Kulesi'ne bir denetim yapısı yapmışlardır. Kısa bir süre sonra Makedon Kralı Filip, İstanbul'a saldırınca Atina tarafından İstanbul'a bir filo gönderilmiştir. Bu filonun komutanının eşi Damalis, Üsküdar'da rahatsızlanıp ölünce Kız Kulesi'ne gömülmüştür. Bu yüzden Kız Kulesi'nin yüzyıllar boyunca ismi Damalis olarak kalmıştır.

Kız Kulesi'nin bulunduğu kayalıklara ilk kuleyi Bizans İmparatoru Manuel Komnenos hem şehri hem koruma amaçlı hem de gümrük istasyonu olması amacıyla bir kule yaptırmıştır. Fetih'ten sonra Fatih'in de buraya bir kule yaptırdığı ve bugünkü kulenin temellerinin Fatih'in yaptırdığı kulenin temelleri olduğu söylenmektedir. Bu kule birçok kez büyük onarımlardan geçmiş ve bir çok kez şekil değiştirmiştir. 1719 senesinde ahşap olan kule yanınca Nevşehirli Damat İbrahim Paşa yeniden yaptırmıştır. Osmanlı dönemindeki son büyük tamirat ise II. Mahmud döneminde yapılmıştır. Kule son olarak 2000 yılında restore edilerek özel işletme olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Şair Sunay Akın ise kulenin Şiir Cumhuriyeti'nin başkenti olacağı günü hala beklemektedir.

Kuzey Deniz Saha Komutanlığı

(Yazı Miniaturk internet sitesinden alınmıştır.)

Kasımpaşa'da Haliç kıyısında yer alan divanhanelerin ilki Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır. Bugüne dek aynı yerde yaptırılan beş divanhanelen dördü yıpranma ve çökme nedeniyle kullanılmaz hale gelerek yıkılmıştır. Günümüze ulaşan bina, Sultan Abdülaziz döneminde yapımına karar verilen divanhanelendir. 1867 yılında hizmete açılan binada padişahı

ziyarete gelen elçiler ağırlandı, Bahriye nazırları çalışmalarını hünkar dairesinde yürütmüşlerdir. Tarihte Şark Meselesinin konuşulduğu 1876 Tersane Konferansı ve Musul Meselesi de bu binada görüşülmüştür. Halen Kuzey Deniz Saha Komutanlığı olarak hizmet vermektedir.

Küçüksu Kasrı

(Yazı Miniaturk internet sitesinden alınmıştır.)

Sultan Abdülmecid tarafından Mimar Nikoğos Balyan'a yaptırılan eser 1856 yılında tamamlanmıştır. Göksu Kasrı adıyla da anılır. İstanbul Boğazi'ndeki nadide eserlerden biri olan kasrın özellikle deniz cephesindeki Barok-Rokoko bezemeleri ve merdiveni ilgi çekicidir. Cumhuriyetten sonra Atatürk tarafından çeşitli devlet kabullerinde kullanılmış ve bu gelenek 1970 yılına dek sürdürülmüştür. 1983 yılından bu yana müze olarak hizmet vermektedir.

Mısır Dikilitaşı

(Yazı Miniaturk internet sitesinden alınmıştır.)

Dikilitaş, Mısır'daki Karnak Tapınağı'na M.Ö. 1547 yılında dikilmiş, 390 yılında İstanbul'a getirilmiştir. Kırmızı porfirden 25 metre yüksekliğindeki yeckpare anıtta hiyeroglif ile firavunun zaferleri anlatılmaktadır.

Mimar Sinan Türbesi

(Yazı için Erol Pekdemir'e teşekkür ederiz.)

"bilirsiniz, bir ressam imzasını eserinin sağ alt köşesine atar. peki bir mimar nereye atar? koskoca mimar sinan süleymaniye camii'ni yaparken öyle muhteşem inceliklerle öyle üstün zekayla bezemiş ki hangisini saysak haksızlık ederiz. süleymaniye'nin mimari yapısını araştıranlar; onun yüzlerce depreme karşı ayakta kalabilmesinin sebeplerini, dört fil ayağına oturan kubbelerini, ana kubbeyi destekleyen yarım kubbeleri, mikrofonun ve elektriğin olmadığı dönemde sesin tüm cemaate duyurulmasındaki akustiği sağlayacak küpleri, kandil islerinin bir noktada toplanmasını sağlayan hava sirkülasyonunu, sivri tepeye yapılan camiyi oturtmak için kullanılan taraça

sistemini vs. hayretler içinde gözlemlemişlerdir. ama mimar sinan'ın asıl imzasını kuşlar görmekteler... bizim kuşbakışı dediğimiz uydudan alınan fotoğraflarda mimar sinan'ın kabrinin süleymaniye'ye göre konumunu gördüğünüzde bunu daha iyi anlayacaksınız. koca sinan'ın imzası "el-fakir sinan" şeklindedir. hattatlar, hilye denilen süsleme sanatında imzalarını çok küçük atarlar. süleymaniye'ye tepeden baktığımız zaman da sinan'ın kabrinin hilye altındaki hattat imzası kadar küçük olduğunu görürsünüz. "ressam öyle imza atarsa ben de imzamı böyle atarım" der gibidir koca sinan. Allah ondan razı olsun."

Molla Gurani Cami (Vefa Kilise Cami)

Bizans kilisesi olarak inşa edilen camininin tam olarak ne zaman yapıldığı bilinmemekle birlikte 5-6. yy'larda yapılan bir kilisenin yerine 10-11.yy'larda yapıldığı sanılmaktadır. İsmi konusunda birçok görüş bulunsa da Bizans dönemindeki ismi de net değildir. Ancak Aya Theodoros Kilisesi olma ihtimali yüksektir. Yunan haçı planı ile yapılmıştır.

Fetih'ten sonra Fatih'in hocalarından Şeyhülislam Şemseddin Ahmed (ya da kısaca Molla Gürani) kiliseyi camiye çevirmiştir (bu net değildir, zira müderris Abdurrahman Efendi isimli birisinin de mimber koydurarak camiye çevirdiğine dair anlatılar vardır). Tam olarak ne zaman çevrildiği bilinmese de 1546 tarihli bir belgeye dayanarak (İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri) 1484 yılında çevrildiği söylenebilir. Kilise camiye çevrilirken eklenen minare yivli minaredir ve düz yivli minarelerin İstanbul'daki tek örneğidir. Minarenin şerefesinde üzerinde tavus kuşu kabartması olan bir taş kullanılmıştır.

Örme Sütun

(Yazı Minitürk internet sitesinden alınmıştır.)

4. yüzyılda kalker bloklarından örülerek yapılan Örme Sütun 32 metre yüksekliktedir. Yapılan kazılar sonucu, dört yüzünde birer çeşme olduğu görülmüştür.

Pertevniyal Lisesi

(Yazı Miniatürk internet sitesinden alınmıştır.)

1872 Yılında Mahmudiye Rüştüyesi Pertevniyal Valde Sultan tarafından (Pertevniyal Lisesi) Aksarayda Valde Caminin yanında inşa ettirilmiştir. Bugünkü lise binaları ilk inşa edilen binalardan değildir. Eski bina iki katlı ve 8 odadan ibaretti. Bu bina 1911 yılındaki Aksaray yangınında yandı ve yeri de yola bırakıldı. 1930 yılında şimdiki binanın güney bölümündeki ve ilk defa beton olarak yapılmış olan 17 odalı birinci kısım inşa edilmiştir ve bu binada Lise Öğrenimi başlamıştır. 1937 yılında okulun arkasında ve bahçesinde bulunan bostanlığa iki katlı dört dersane ve birde beden eğitimi salonu yapılmıştır.

Yoğun talepler üzerine yetersiz kalan binalara 1966 yılında 17 dersane, 4 laboratuvar, kantin ve çeşitli odalar eklenmiştir. 1986 tarihinde Pertevniyal deki tadilat nedeniyle okul Çapadaki Öğretmen Okulu binasına taşınmıştır. Pertevniyal lisesinin Aksaray'da ki binası Osmanlı arşivine çevrilmiş ancak Pertevniyalilerin yoğun gayretleri neticesinde okul tekrar yuvasına dönmüştür. Pertevniyal Lisesi 1998 yılı itibarıyla Anadolu Lisesi olarak eğitime devam etmektedir.

Pertevniyal Valide Sultan Cami

Sultan Abdülaziz'in annesi, II. Mahmut'un eşi Pertevniyal Valide Sultan'ın isteği üzerine 1869 tarihinde yapımına başlanan caminin yerinde daha önce kayıtlarda Hacı Mustafa Ağa ya da kâtip Cami olarak geçen başka bir cami bulunmaktaydı. Harap durumdaki bu caminin ve etrafındaki ev ve dükkânların parası bizzat Pertevniyal Valide Sultan tarafından ödenerek istismak edildi. Caminin yapımı için dönemin ünlü mimar ailesi Balyanlar'dan Sarkis Balyan görevlendirildi. Çoğu kaynakta külliye'nin mimarı olarak İtalyan Montani gösterilse de bu gerçeği yansıtmamaktadır. Evet, Montani o dönemde İstanbul'daydı ama bulunma nedeni 1873 Viyana Uluslararası Sergisi'ne hazırlık kapsamında Osmanlı Mimarisi üzerine bir kitap hazırlamaktı ve bunun için birçok önemli yapıyı gezerek rölevelerini çıkarıyordu. Sarkis Balyan, Agop Balyan ve diğer mimar ve kalfalardan da yardım alarak hem külliye'nin planlarını çizmiş hem de uygulamasını yapmıştır. Temel atma töreninin Valide Sultan'ın tedbiri kıyafet, şantiye alanını gören bir evden izlediği de söylenmektedir.

İki yıllık bir çalışmadan sonra mektep, türbe, muvakkithane ve sebilden oluşan külliye tamamlanmış ve 1871 senesinde hizmete açılmıştır. Neogotik tarzda yapılan külliyein camisi Ortaköy Camisi ile benzerlikler taşımaktadır. Külliyein mektebi ilk yapıldığında Valide Sultan'ın eşi II. Mahmut'a adanmış ve adına Mahmudiye Rüştüyesi denilmiştir. 1911 yangınında yanan bu okul 1930'da yeniden yapılmış ve bu sefer adı Pertevniyal Lisesi olarak değiştirilmiştir.

Külliyein diğer yapıları da yol açma çalışmaları sırasında yapılan çevre düzenlemelerinden etkilenmiştir. Pertevniyal Valide Sultan'ın türbesi bile yıkılmış, naaşı birçok yer değiştirildikten sonra türbe yeniden ihya edildiğinde naaşı da türbeye tekrar taşınmıştır.

Rumeli Hisarı

II. Mehmet ikinci kez tahta geçtikten sonra bir kere tahtan feragat etmiş (ettirilmiş) bir padişah olarak itibarını tekrar kazanabilmek için ve elbette devletin bekası için İstanbul'u fethetme fikrini iyiden iyiye kafasına koyar. Zaten büyük dedesi Yıldırım Beyazıd'ın yaşadığı başarısız kuşatmayı düşünerek nelerin yanlış yapıldığı, nelerin yapılması gerektiği konusunda uzun uzun düşünmüştür. İkinci kez tahta geçtiği dönemde de fethi gerçekleştirebilmek için yaptığı planları birer birer uygulamaya başlar. Yaptığı ilk işlerden birisi Yıldırım Beyazıd'ın Anadolu yakası kıyısında yaptırdığı Akça Hisar'ın hemen karşısına, İstanbul Boğazı'nın en dar ve en akıntılı yerine bir hisar yaptırmak olur. Maksud İstanbul'un kuşatması esnasında Sinop ve Kefe gibi Karadeniz'de bulunan kolonilerden İstanbul'a yardım gelmesini engellemektir.

Yeni yapılacak bu hisarın çalışmalarına 1451-1452 kışında gerekli olan malzemeler tedarik edilerek ve hisarın yapılacağı yere yığılarak başlanılır. Hisarın yapılacağı yerin çevresi emniyetli bir hale getirilir. Her ne kadar hisarın yapılacağı yer fiziken Osmanlı İmparatorluğu'nun denetimi altındaysa da teoride Bizans'ındı. Yani aslında II. Mehmet'in oraya yığırdığı ilk malzeme İstanbul kuşatmasının resmen başladığı anlamına gelmektedir. Bazı kaynaklarda II. Mehmet'in hisarı yaptırabilmek için usulen Bizans'tan izin istediği, XI. Konstantin'in de usulen 'Bir sığır postu büyüklüğünde bir hisar yaptırabilirsiniz!' diye izin verdiği, bunun üzerine de II. Mehmet'in sığır postunu ip haline getirerek bugün görünen hisarı çevreleyecek şekilde ipi çektiği ve hisarı inşa ettirdiği anlatılsa da bu ancak hoş bir efsaneden öteye gitmemektedir.

Gerekli malzemelerin tedarik edilmesini takiben Hisar'ın inşaatına 1452 Mart-Nisan aylarında başlanmış ve dört ay gibi kısa bir sürede bitirilmiştir. Mimarın Müsleheddin adında bir mimar olduğuna dair bazı söylemler olsa da bu tam olarak kesin bir bilgi değildir. Planlarının bizzat II. Mehmet tarafından yapıldığı düşünülmektedir. Hisarın kulelerinin yapımını adetlere uyularak dönemim önde gelen paşaları üstlenmişlerdi. Hisar'ın üç büyük kulesinden kuzey batıdaki Saruca Paşa'nın, güney batıdaki Zağanos Paşa'nın ve sahildekini de Çandarlı Halil Paşa'nın yaptırdığı söylenmekte ve bu kuleler bugün de bu isimlerle anılmaktadır. Ancak kesin olan sadece Zağanos Paşa kulesidir çünkü sadece onun üzerinde bunu kanıtlayacak bir kitabe bulunmaktadır. Hisar'ın ilk önce sahildeki kulesi tamamlanır. Maksat hem burada çalışan işçilerin hem de malzemelerin güvenliğini sağlayabilmektir. Diğer kuleler de bunu takip eder. Zemin katları ile birlikte Saruca Paşa ve Halil Paşa kuleleri 9 katlı, Zağanos Paşa Kulesi ise 8 katlıdır. Saruca Paşa Kulesi'nin çapı 23,30 metre, duvar kalınlığı 7 metre, yüksekliği ise 28 metredir. Zağanos Paşa Kulesi'nin çapı 26,70 metre, duvar kalınlığı 5,70 metre, yüksekliği ise 21 metredir. Halil Paşa Kulesi'nin çapı 23,30 metre, duvar kalınlığı 6,5 metre ve yüksekliği de 22 metredir. Kulelerin ve kuleleri birbirine bağlayan surların tamamlanması 31 Ağustos 1452 tarihine denk gelir. Bundan sonra Firuz Ağa yönetimindeki bir birlik Hisar'a konuşlandırılır ve görev yapmaya başlar. İlk olarak 10 Kasım 1452 tarihinde dur ihtarına uymayan iki Ceneviz gemisine ateş açılır, 26 Kasım tarihinde ise Antonio Rizo yönetimindeki bir gemi batırılır.

Fetih sonrasında Hisar bir dönem gümrük olarak kullanıldıysa da sonradan hapisane olarak kullanılmaya başlanır. 1509 depreminde hasar gören Hisar kısa sürede tamir edilerek tekrar kullanıma hazır hale getirilir. 1746'da bir de yangın geçiren Hisar'ın bu yangında yanan ahşap donanımın tadilatı ancak yüzyılın sonlarında yapılır. Ama kulelerin örten ahşap külahlar yeniden konulmazlar. 18. yy'dan sonra kendi haline bırakılan Hisar'ın içerisinde eskiden sadece Hisar kumandı ve önde gelen askerlerin evleri bulunurken zamanla buraya bir mahalle kurulur. Bu durum 1953 senesine kadar da devam eder. 1953 senesinde başlatılan restorasyon çalışmalarında burada bulunan evlerin tamamı istimlak edilir ve Hisar müze olarak kullanılmaya başlanır. Bu restorasyon sırasında Hisar'ın içine bir de açık hava tiyatrosu eklenir. Tiyatronun sahnesinin hemen yanında Fatih döneminde yaptırıldığı düşünülen bir caminin minaresinin kalıntıları ve sahnenin hemen altında da bir sarnıç bulunmaktadır.

Soğukçeşme Sokağı

(Yazı Miniatürk internet sitesinden alınmıştır.)

Bab-ı Humayun'un sonunda, tarihi İstanbul evlerinin bulunduğu sokaktır. Topkapı Sarayı'nın duvarına yaslanmış cumbalı, kafesli, 2-3 katlı, 8-10 odalı ahşap evlerin oluşturduğu bu sokağın geçmişi 18. yüzyıla kadar inmektedir. Sık çıkan yangınlar ve bakımsızlık nedeniyle giderek yıpranan evler, özellikle 1960'lardan itibaren eski sahiplerinin de terk etmesiyle zamanla enkaz haline gelmiştir.

Turing tarafından 1985-86 yıllarında günün malzemesi kullanılarak, yeniden inşa edilen sokaktaki 9 bina, bir pansiyon dizisi haline getirilmiştir. Roma Sarnıcı da restore edilerek taverna olarak hizmet vermeye başlamıştır. Adlarını çevrelerine dikilen çiçeklerden alan evler, Yaseminli Ev, Mor Salkımlı Ev, Hanımelili Ev gibi adlarla anılır. Evlerden biri de İstanbul Kitaplığı olarak hizmet vermektedir.

Sultanahmet Camii

Sultanahmet Camii 1609-1616 yılları arasında Sultan I. Ahmet tarafından Sedefkar Mehmet Ağa'ya yaptırılmış. Caminin temellerinin kazılması başlanması töreninde (Kasım 1609) başta Aziz Mahmut Hüdai olmak üzere dönemin tüm uleması hazır bulunmuş ve hatta kazma kürek sallamışlardır. Padişahın kendisi de eline şimdi Topkapı sarayında sergilenen kadife saplı kazmayı alarak yorulana kadar çalışmıştır. Temel atma işlemi ise 1610 yılının Ocak ayında gerçekleştirilmiştir.

Yaklaşık 7 yıl süren inşaatın ardından 1616 yılında Sultanahmet Camii'nin inşaatı tamamlanmıştır. Bu tarihte külliye diğer öğelerinin tamamının inşaatı bitmiş değildir. Ancak zamanla onlar da tamamlanırlar. Külliye şu yapılardan oluşmaktadır:

- Cami
- Hünkar kasrı
- Darülhadis medresesi
- Darülkurra
- Sıbyan mektebi
- Türbe
- İmaret
- Darüşşifa

- Hamam
- Arasta
- Sebiller

Camii 72 metreye 64 metre boyutlarındadır ve yaklaşık 70 bin kişiyi alabilmektedir. Kubbesinin çapı 23,5 metredir. İç bezemelerde 21043 tane çini kullanılmıştır. Kullanılan çinilerde mavi ağırlıklı renkler kullanıldığı için yabancılar tarafından 'Blue Mosque-Mavi Camii' olarak bilinmektedir.

Altı minareli ilk ve tek Osmanlı camidir. Caminin tamamlanmasının ardından yine altı minareli olan Mekke Camii'ne bir minare daha eklenerek yedi minareli hale getirilmiştir.

Sultanahmet Camii ibadete açıktır. Külliyeinin bazı yapıları maalesef günümüze kadar ulaşmamıştır.

Süleymaniye Cami

Kanuni Sultan Süleyman'ın kendi adına başlattığı ama oğlu adına bitirilmesini emrettiği Şehzade Camii'nin inşaatı henüz bitmemişken kendi adına bir camii yapımı için Mimar Sinan'a emir verir. Şehzade Camii bitmeden de temelleri kazılmaya başlanır. Ancak inşaatın başlangıç tarihi 13 Haziran 1550 olarak kabul edilir. Zira o gün temel atılmıştır (ilk taşı Ebussuud Efendi koymuştur). Külliyeinin inşaatında günde ortalama 2000 kişi çalışmış, bu sayının 3000'e vardığı da olmuştur. Çalışanların yaklaşık olarak yarısı Müslüman yarısı Hristiyan'dır.

Temel atma tarihinden 7 sene sonra külliyeinin camii tamamlanır. Ancak külliyeinin tamamlanan ilk yapısı camii değildir; en önce hamam, ardından da imaret binaları tamamlanmıştır.

Külliye şu yapılardan oluşur:

- Camii: Kubbe çapı 26,5 metredir, yerden yüksekliği ise 53 metre. (Ayasofya - 32,6:55,60 / Sultanahmet - 23,5:43)
- Medreseler (Evvel, sani, salis, rabi, tıp ve darülhadis medreseleri) Tıp medresesi 8 diğer medreseler 15 öğrenci kapasiteli.
- Sıbyan mektebi

- Darüşşifa
- Mekel (yemek yenen yer; darüzziyafe)
- Matbah (yemek pişen yer) ve tabhane
- Hamam
- Türbeler (Kanuni Sultan Süleyman ve Hürrem Sultan)

Külliyenin vakfiyesi için sayıları 200'ü aşan köyler, mezralar, mahalleler, dalyanlar, iskeleler, değirmenler ve hatta adalar ayrılmıştı, senelik yaklaşık 900 bin akçe geliri vardı. Bu gelirlerin %35'i camii, % 25 medreseler, %15'i türbeler, % 13'ü darüşşifa, %5'i imarethane ve %2'si de ortak giderler için harcanırdı. % 5'lik kısım da vergileri tahsil eden çalışanlara ayrılırdı. Külliye dahilinde toplam 700 kişi çalışmaktaydı.

Taksim Cumhuriyet Anıtı

İstanbul ilk büyük meydanına kavuşmuştur kavuşmasına ama bu meydanın batılı meydan geleneğinde olduğu gibi bir anıta kavuşması için Cumhuriyet'in ilanını beklemesi gerekmektedir çünkü Osmanlı'da heykel geleneği yoktur. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Türkiye'nin ve de özellikle İstanbul'un çeşitli yerlerinde Atatürk heykelleri yapılmaya başlanır. İstanbul'un en büyük meydanı için de meydanın hakkını verecek bir heykel yapılması amaçlanır. Bu amaçla 1925 yılında dönemin İstanbul milletvekili Hakkı Şinasi Paşa başkanlığında bir heyet kurulur. Kurulan bu heyet İtalyan heykeltıraş Pietro Canonica ile temasa geçer. Eş zamanlı olarak Sanayi-i Nefise mektebinde bir yarışma açılır. Yarışmayı kazanan Roma'ya, Pietro Canonica'nın yanına staj yapmaya gönderilecektir. Bu yarışmayı daha sonradan Bengütaş soyadını alacak olan Sabiha Ziya Hanım kazanır, Sabiha Hanım kazanır kazanmasına ama bekar bir kadını hem de tek başına erkek bir heykeltıraşın yanına göndermek genç Cumhuriyet'te bile bazı kesimler tarafından hoş karşılanmaz. Onun yerine Hadi Bey'in gönderilmesi ihtimali belirir. Dönemin Maarif Bakanı Mustafa Naci Bey ve Mustafa Kemal Atatürk'ün müdahaleleri ile Sabiha Hanım ve kendisine umut verilen Hadi Bey'in Roma'ya birlikte gönderilmesine karar verilir.

Heykeltıraş Canonica, hem kurulan yeni düzeni, hem Atatürk'ü anlatacak hem de heykelin konulacağı yerin ruhunu taşıyacak bir heykel tasarlamaya başlar. Yanında da iki Türk genci bulunmaktadır. Canonica'nın çalışmaları iki buçuk sene sürer, dört taraflı heykelin bir tarafı kurtuluş mücadelesini

anlatmaktadır, tam arkasındaki yüzünde de Cumhuriyet dönemi anlatılmaktadır. Diğer iki yanda da ellerinde bayraklar bulunan askerler zaferi ve bağımsızlığı temsil etmektedirler. Bu iki askerin olduğu cephelelerin üstünde, her iki tarafta da iki madalyon bulunmaktadır. Madalyonlardan birisinde peçeli bir kadın görünür, diğerinde de yüzü açık bir kadın. Aslında her iki kadın da aynı kişidir; Sabiha Hanım. Canonica Sabiha Hanım'ı tanıyınca Türk kadınları için de anıta ekleme yapma isteği hissetmiştir.

Anıtın Cumhuriyet'i temsil eden tarafında Atatürk'ten başka İsmet İnönü ve Fevzi Çakmak görülmektedir. Bu yüzde ayrıca iki de Rus general bulunmaktadır: Mihail Vasilyeviç Frunze ve Kliment Yefromoviç Voroşilov. Bu jest ile Kurtuluş mücadelesi sırasında Türkiye'ye verdikleri destekten dolayı hem Rusya'nın hem de bu iki generalin onurlandırılması amaçlanmış olmalıdır. Anıtın yine aynı cephesinde Canonica kendisinin de heykelini koymuştur.

Yapımına 1925 senesinde başlanan Taksim Cumhuriyet Anıtı 1928 senesinde tamamlanır. Roma'dan İstanbul'a gemiyle getirilen anıt Giulio Mongeri tarafından hazırlanan kaidenin üzerine yerleştirilir. Canonica suların taksim edildiği yer olan Taksim Meydanı'na yaptığı heykeli bir havuzun ortasında olacak şekilde tasarlamıştır ancak Anıtın bu kısmı hiç bir zaman tamamlanamaz. Zira genç Cumhuriyet heykeltraş Canonica ile anlaşırken de anıtın ücretini 6 taksitle ödemeyi taahhüt etmiştir fakat anıtın maliyetinin karşılanabilmesi için halktan makbuz karşılığı bağış toplanmış olmasına rağmen 6. taksit ödenememiştir.

Topkapı Sarayı

İstanbul'un fethinden sonra artık Fatih diye anılmaya başlayan II. Mehmet ilk günlerini nerede geçirdiğinin bilgisini ben şahsen bulamadım ama yaptığı ilk işlerden birisinin saray inşaatı için emir vermek olduğu aşikâr. Yapılan ilk saray, bugün İstanbul Üniversitesi merkezinin bulunduğu alandıydı. Bu saray hakkında çok bilgimiz yok maalesef. Sadece Matrakçı Nasuh'a ait bir resimde karşımıza çıkıyor bu saray ve yüksek duvarları olan bir bahçe içerisindeki birçok köşkten oluşan bir yapılar topluluğu olduğu anlaşılıyor. Yapımına 1453 yılında başlanan sarayın inşaatı beş yıl sürüyor ama elbette bu beş yıl içerisinde de bir yandan kullanılmaya devam ediyor.

1472 senesinde Fatih, bugün Çinili Köşk olarak bildiğimiz ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından kullanılan köşkü ya da sarayı yaptırıyor. Burası yazlık saray olarak kullanılmaya başlanıyor. Ancak belli ki bu yeni köşkün bulunduğu yer Fatih'i oldukça etkiliyor ki eş zamanlı olarak yeni sarayın yani Saray-ı Cedid-i Amire'nin inşaatına başlanıyor. Sonraki yıllarda Topkapı Sarayı olarak anılmaya başlanacak bu sarayın inşaatı 1478 senesinde bitiyor. Ancak Topkapı da elbet yapıldığı dönemdeki haliyle kalmıyor. Değişen ev sahiplerinin eklettiği yapılarla organik bir yapıya bürünüyor ve gün geçtikçe büyüyor.

Saray ahalisi Topkapı'ya taşınınca yaptırılan ilk saray da artık Eski Saray (Saray-ı Atik-i Amire) olarak anılmaya başlıyor ama iki kere yangın geçirse de her seferinde onarılıyor ve kullanılmaya devam ediyor zaman içerisinde. Kimler mi kullanıyor? Sabık padişahların aileleri elbette. Bu sarayın yerine Abdülaziz döneminde bugün İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü olarak kullanılan Harbiye Nezareti binası yaptırılıyor.

Saray-ı Cedid-i Amire yani Topkapı Sarayı 1839 tarihine kadar yaklaşık dört yüzyıl aralıksız olarak tek elden (Her ne kadar padişahlar zamanlarını çeşitli saraylarda da geçiriyor olsalar da yönetim merkezi hep Topkapı idi.) imparatorluk merkezi halini alıyor. II. Mahmud zamanının büyük bir bölümünü diğer saraylarda geçirse de yönetim merkezi olarak Topkapı Sarayı'nı kullanmaya devam ediyor. 1839 tarihinde II. Mahmud'un vefatı üzerine oğlu Sultan Abdülmecid'in tahta geçmesiyle birlikte yönetim merkezi ünvanını dönüşümlü olarak Eski Çırağan, Beşiktaş Sahil ve Eski Beylerbeyi Sarayları ile birlikte kullanıyor. Ta ki 1856 senesinde Dolmabahçe Sarayı devletin yeni yönetim merkezi olana kadar...

Yerebatan Sarnıcı

Yerebatan Sarnıcı 542 yılında I. Justinianus tarafından özellikle İmparatorluk Sarayı'nın ve daha bir kaç sene önce yaptırılmış Ayasofya'nın su ihtiyacını karşılamak için yaptırılmıştır. Gerçi geçtiğimiz yıllarda Ayasofya'da yapılan araştırmalarda Ayasofya'nın zeminin altında da oldukça büyük bir sarnıç olduğu görmüştük ama muhtemelen bu sarnıca su Yerebatan Sarnıcı'ndan taştığıydı. Bizans döneminde sarnıçlar büyük önem taşıyordu İstanbul için. Hiç dikkat ettiniz mi bilmem, dünyanın büyük şehirleri genellikle akarsuların kenarlarına kurulmuş olmalarına rağmen İstanbul suriçinde şu an hiç akarsu

yoktur. 'Zamanında vardır da şimdi kurumuş ya da ıslah edilmiştir' diye düşünmeden siz, ben söyleyeyim; sadece bir dere vardı suriçinde: Bayrampaşa Deresi, Bizans dönemindeki namı Likos Deresi. Hal böyleyken koskoca imparatorluk başkentinin su ihtiyacını karşılamak için şehrin birçok yerine açık ya da kapalı sarnıçlar yapılmıştır ve bu sarnıçlara şehir dışındaki içilebilir su kaynaklarından sular taşınmıştır kanallarla (Bozdoğan Kemeri çağrışım yaptı mı?). Bu sarnıçlardan geriye çok az kalmasının nedeni, Türklerin bu sarnıçlara itibar göstermemesidir. Zira İslam kültüründe durgun su içilmez, durgun su ile yapılan temizlik hoş karşılanmaz.

Yerebatan Sarnıcı bilinen İstanbul kapalı sarnıçlarının en büyüğü. Yaklaşık 140 metreye 70 metre ebadında. Her sırada 28 tane olmak üzere 12 sıra (toplam 336) sütun barındırmaktadır. Sütunların ortalama boyları 9 metredir. Sütunlar birbirinin aynı olmasına rağmen içlerinden bir tanesi farklıdır: Gözyaşı Sütunu. Ayrıca iki sütunun altında ise kaide olarak iki Medusa başı bulunmaktadır.

Bilindiği kadarıyla Osmanlı döneminde 2, Cumhuriyet döneminde 1 kere kapsamlı onarım görmüştür. En son 1994 senesinde detaylı temizlik yapılmış ve zeminin muazzam şekilde tuğlalarla döşenmiş olduğu görülmüştür. Sarnıç İBB tarafından turizm odaklı işletilmekte, zaman zaman sosyal etkinlikler için kullanılmaktadır. Sarnıcın içerisinde soluklanabileceğiniz bir cafe de bulunmaktadır.

Kağıthane Baruthanesi

İstanbul'daki ilk baruthane 1490 tarihinde Atmeydanı'na yapılmıştır. Her ne kadar bu tarih II. Beyazid dönemine denk gelse de baruthanenin Fatih zamanında yapılmış olma ihtimali de vardır. Bu baruthane yıldırım düşmesi sonucu havaya uçunca yine II. Beyazid döneminde bu sefer Kağıthane'ye yeni bir baruthane yapılır. Ahşap olarak inşa edilen bu baruthane Kanuni Sultan Süleyman zamanında kargir olarak yeniden inşa edilmiştir. Bu baruthane de 17. yy'ın ortalarına kadar faaliyette kalır.

Kağıthane baruthanesi 19. yy'ın başlarında II. Mahmud döneminde yeniden işler hale getirilir. II. Abdülhamit döneminde de eklemeler ve onarımlar yapılan baruthane 1930'lı yıllarda geçirdiği yangın sonrasında kaderine terk edilir.

Santral İstanbul

(Yazı için Şerife Şebo Koçı'ye teşekkür ederiz.)

20. yüzyıl başlarında bireysel ulaşımda at ve öküz toplu taşımada ise, atlı tramvay kullanılırdı geceleri sokaklarda gaz lambaları bunları yakan görevliler vardı! Avrupa'da 1889 elektrik akımı başlar ülkemize ise 1914'de gelir yavaş yavaş elektrikli ev aletleri kullanılır ve elektrikli tramvay sefere başlar...

Silahtarağa Elektrik Santrali de buradan itibaren devreye girer, daha doğrusu 1910'da Avusturya-Macar Ganz şirketinin temelini atmasıyla İstanbul elektrikle tanışmıştır. 1914'de başlarda tramvay sistemine ve Suriçi'ne elektrik sağlayan bu santral 1926 da Arnavutköy-Vaniköy arasına denizaltı kablosu döşenmesiyle Anadolu yakasında elektriğe kavuşturur.

Silahtarağa Elektrik Santrali, İstanbul'un Avrupa Yakası'nda, Eyüp ilçesine bağlı Emniyettepe mahallesi sınırları içinde bulunmaktadır. Ancak santralin bulunduğu bölge, III. Selim'in silahtarı Seyit Abdullah Ağa'nın yörenin geçmişindeki oynadığı önemli rol nedeniyle Silahtarağa olarak anılmaktadır. Tesis de bu nedenle halk arasında Silahtarağa Santrali olarak bilinir.

Santralde kullanılması için gereksinim duyulan kömür Zonguldak'tan denizyoluyla getiriliyordu. 1915 yılında Rus donanması kömür taşıyan Şirket-i Hayriye gemilerini batırdığı için hem güvenliği sağlamak; hem de işleyişi hızlandırmak amacıyla İstanbul'un kuzeyindeki linyit ocaklarıyla santralin bulunduğu Silahtarağa semti arasında bir dekoil tren hattı kuruldu.

Kurulduktan kısa bir süre sonra tramvayların yanı sıra Suriçi, İstinye ve Pera bölgelerine elektrik vermeye başladı. Harbiye Nezareti tarafından İstanbul atlı tramvaylarının tüm atları 30 bin altın karşılığında satın alınmış olduğundan; santralde üretilen elektrik ağır

Aksak işleyen İstanbul toplu taşımacılığına da çare oldu. Pera bölgesinin aydınlatma imtiyazını elinde bulunduran Pera Şirketi'yle yaşanan imtiyaz çatışması çözüme kavuşunca elektrikle çalışan tramvaylar hizmete sokuldu. İlk elektrikli tramvaylar 20 Şubat 1914 tarihinde Karaköy Meydanı'nda yapılan törenle Galata Köprüsü üzerinden geçtiler. 1920 yılında başlayarak

cadde ve sokaklar da santralden elde edilen elektrikle aydınlatılmaya başlandı.

Bu santral 1952 yılında kadar İstanbul'un tek üretim merkezi olarak işlevini sürdürmüştür ancak, 1970 Türkiye Elektrik Kurumu'na devredilmiş ve zamanla eskiyen sistemi verim düşüklüğü yaptığından 1983 elektrik üretimi durdurulmuştur.

Üretim durduktan sonra atıl olan harabeye dönen Silahtarağa farelere sokak havanlarına yuva olmuştur! Neyse ki, 2004 yılında Bilgi Üniversitesi himayesine girmiş binalar yenilenip güçlendirilmiş ve yeni binalar eklenerek Santral İstanbul adında yepyeni bir müze olmuştur.

Bu yıl 100 yaşında olan santralin her parçasına bakım ve temizlik yapılmış Türbin- jeneratör gruplarına paslanmaya karşı koruyucu maddelerle bakım yapılmaya devam edilmektedir.

Çağdaş sanat sergilerinin kültürel etkinliklerin gerçekleştirildiği International Architecture Awards 2010 ödüllü ana galeri binası özel bir izlenme tekniği ile kurgulanmış eski santralin tamirhane ve depo binalarının dönüştürme sonucunda tasarım ödüllü yeme-içme mekanları ile İstanbul Bilgi Üniversitesinin eğitim binalarının yer aldığı Santral İstanbul Enerji Müzesi ile de müzecilik anlayışına farklı değer katmakta 2012 yılında Avrupa Müze Akademisi tarafından DASA ödülü ne layık görülmüştür...

www.istanbulgezginleri.com

 /IstanbulGezginleri

 /gezginist